

”Vaikka ei olla yhdessä, niin se lapsi on yhteinen”

**Yhteistyövanhemmuuden tukeminen Laukaan päiväko-
deissa**

Tanja Mäki ja Suvi Soikka

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2019
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi (AMK), sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Kasvatustyö

Tekijä(t) Mäki, Tanja Soikka, Suvi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Maaliskuu 2019
	Sivumäärä 64	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi “Vaikka ei olla yhdessä, niin se lapsi on yhteinen” Yhteistyövanhemmuuden tukeminen Laukaan alueen päiväkodeissa		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Johanna Moilanen, Leila Nisula		
Toimeksiantaja(t) Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Lapsiperheiden erossa yhteistyövanhemmuus on merkityksellistä lapsen hyvinvoinnille, joten sitä tulisi tuoda aiempaa näkyvämmäksi. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda päiväkodin merkitystä näkyvämmäksi eroauttamisessa vanhempien tukijana. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin merkityksestä eroauttamisessa sekä heidän mahdollisuuksiaan tukea yhteistyövanhemmuutta päiväkodissa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry, jolle tuotettiin tietoa heidän eropalveluiden kehittämisen tukemiseksi.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena teemahaastattelututkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla yhtätoista lastentarhanopettajaa pienryhmissä Laukaan päiväkodeissa. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla teema-analyysillä.</p> <p>Tutkimus osoitti, että päiväkodin ensisijainen rooli eroauttamisessa on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Päiväkodin rooliin kuuluu kuitenkin myös vanhempien tukeminen läsnä olemalla, keskustelemalla ja palveluihin ohjaamalla. Päiväkodin rooliin ei kuulu vanhempien väliseen parisuhteeseen puuttuminen, vaan yhteistyövanhemmuutta tuetaan lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta. Yhteistyövanhemmuuden tukemisen haasteena päiväkodissa ovat suppea tietämys eropalveluista ja vähäiset resurssit, kuten aika, työntekijöiden määrä sekä osaaminen.</p> <p>Johtopäätöksenä todetaan, että päiväkodilla on yhteiskunnallisesti merkittävä rooli koko perheen tukijana eroauttamisen alkupäässä. Suurin osa lapsiperheistä käyttää varhaiskasvatuspalveluita, jolloin perheen tuen tarve on mahdollista havaita ajoissa. Päiväkoteihin tarvitaan myös lisää resursseja ja osaamista koko perheen tukemiseen erotilanteissa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vanhempien ero, ero lapsiperheissä, vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen, eron jälkeinen vanhemmuus, yhteistyövanhemmuus, eroauttaminen, varhaiskasvatus		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Mäki, Tanja Soikka, Suvi	Type of publication Bachelor's thesis	Date March 2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 64	Permission for web publication: x
Title of publication “Even though we aren’t together, the child is ours” Supporting co-parenting in Laukaa’s kindergartens		
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Johanna Moilanen, Leila Nisula		
Assigned by Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry		
Abstract <p>In the divorce of families with children, co-parenting has a major role for the children’s well-being, so that it should be made more visible. The purpose of the study was to highlight the importance of the kindergarten as the parents' supporter in divorce. The goal of the study was to describe kindergarten teachers’ views on kindergartens’ role in helping in divorce and on their ability to support co-parenting in a kindergarten. The thesis was assigned by the Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry [The Central Finland Association of Mother-and-Child Homes and Shelters]. The aim was to provide information for supporting the development of the association’s divorce services.</p> <p>The study was implemented as a qualitative theme interview study. The data was collected by interviewing eleven kindergarten teachers in small groups in Laukaa’s kindergartens. The data was analysed by using a theory-based thematic analysis.</p> <p>According to the results, kindergartens’ primary role in helping in divorce is to support the children’s overall well-being. However, the role of the kindergarten was also to support the parents by being present, listening and giving service counselling. The role does not include intervening with the relationship between the parents, but, instead, supporting post-divorce co-parenting from the perspective of children’s well-being. The challenges with supporting co-parenting in a kindergarten are lack of knowledge of divorce services and limited resources, such as the number of employees, time and limited competence.</p> <p>In conclusion, it can be stated that kindergartens have a major supportive role in the beginning a divorce process. Most families with children use early childhood education services, in which case their need for support can be detected in time. More resources and competence are needed in kindergartens in order to support the whole family in divorce situations.</p>		
Keywords/tags (subjects) Parental divorce, divorce in family with children, parenthood, support of parenthood, post-divorce parenthood, co-parenting, helping with divorce, early childhood education		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Yhteistyövanhemmuus	5
2.1	Vanhemmuus	5
2.2	Kun vanhemmat eroavat	6
2.3	Parisuhde päättyy, vanhemmuus jatkuu.....	10
2.4	Yhteistyövanhemmuuden merkitys lapsen erosta selviytymiselle	11
3	Erossa tukeminen	14
3.1	Lapsiperheiden eropalveluverkosto	14
3.2	Varhaiskasvattaja erossa tukijana	18
4	Tarkoitus ja tavoite.....	21
5	Tutkimuksen toteuttaminen	21
5.1	Kohderyhmä	21
5.2	Tutkimusmenetelmä	22
5.3	Aineiston analysointi	26
6	Tutkimustulokset.....	31
6.1	Päiväkotien yhteiskunnallinen rooli eroauttamisessa	31
6.2	Yhteistyövanhemmuus ja sen merkitys lapsen hyvinvoinnille.....	32
6.3	Päiväkodin rooli ja keinot tukea yhteistyövanhemmuutta	34
6.4	Yhteistyövanhemmuuden tukemisen haasteet päiväkodissa.....	38
6.5	Yhteistyövanhemmuuden tukemisen mahdollisuudet	40
7	Pohdinta ja johtopäätökset.....	44
7.1	Tulosten tarkastelu.....	44
7.2	Kehittämissuhteet ja jatkotutkimusaiheet.....	50
7.3	Eettisyys ja luotettavuus	52

Lähteet	56
Liitteet	61
Liite 1. Sähköpostitse lähetetty saatekirje	61
Liite 2. Teemahaastattelun haastattelurunko	62
Liite 3. Suostumuslomake	64

Kuviot

Kuvio 1. Kolmiosuhde ja sen muodostuminen	5
Kuvio 2. Kolmiosuhde eron jälkeen	10
Kuvio 3. Katkennut kolmiosuhde	14

Taulukot

Taulukko 1. Haastattelujen ja haastateltavien määrä	25
Taulukko 2. Esimerkki analyysissa tehdystä taulukosta	28

1 Johdanto

Lapsiperheiden vanhempien erot ovat nykyään hyvin yleisiä. Vuonna 2017 tilastokeskuksen väestönmuutostietojen mukaan Suomessa avioeroja oli noin puolet solmittujen avioliittojen määrään suhteutettuna (Tilastokeskus 2018). Tämä tarkoittaa, että noin 30 000 lasta kokee vanhempiensa avioeron. Tämän lisäksi monet tilastojen ulkopuolella olevat avoliitot päätyvät eroon. (Sinkkonen 2017a, 11.) Se, kuinka paljon lapsi kärsii vanhempiensa erosta, riippuu vanhempien erotavasta (Linnankoski & Valtonen 2008, 72). Eron jälkeen molemmilla vanhemmilla on edelleen yhteisenä tavoitteena turvata lapsen hyvinvointi. Tämä onnistuu parhaiten, kun vanhemmat pyrkivät yhteistyössä tehtävään vanhemmuuteen eli yhteistyövanhemmuuteen. (Pruuki 2017a, 73.)

Opinnäytetyön aiheena on yhteistyövanhemmuuden tukeminen päiväkodeissa. Opinnäytetyö käsittelee päiväkodin roolia vanhempien yhteistyön tukijana erotilanteessa. Päiväkoti on subjektiivisen päivähoido-oikeuden myötä kaikille lapsiperheille kuuluva varhaiskasvatuspalvelu, joka tavoittaa suuren osan perheistä ja erovanhemmista. Päiväkodissa varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat päivittäin tekemisissä eronneiden vanhempien kanssa, jolloin päiväkodissa on mahdollista havaita perheiden tuen tarve ajoissa. Päiväkodin nähdään olevan merkittävässä roolissa eroauttamisen alkupäässä, jolloin perhettä pystytään tukemaan ja ohjaamaan tuen piiriin oikea-aikaisesti. Päiväkodin roolista vanhempien eroauttajana ja yhteistyövanhemmuuden tukijana varhaiskasvattajien näkökulmasta ei ole laajalti tutkittua tietoa. Edellä mainituista syistä varhaiskasvattajan merkitystä vanhempien eroauttajana ja yhteistyövanhemmuuden tukijana on syytä tuoda aiempaa näkyvämmäksi.

Tutkimus yhteistyövanhemmuuden tukemisesta on ajankohtainen, sillä Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) -muutosohjelman myötä eroauttamisen palveluita on alettu kehittää yhteiskunnallisesti. Muutosohjelman tavoitteena on selkeyttää lapsiperheiden eropalveluita, ja parantaa lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista kohdata ja ohjata erokriisin eri vaiheissa olevia perheitä eropalveluiden pariin. Ammattilaisten tehtävänä on tukea vanhempia sovinnolliseen eroon kohti lapsen edun mukaista yhteistyövanhemmuutta. Lapsiperheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset koulutetaan tunnistamaan eropalveluiden tarpeita sekä ohjaamaan

vanhempia eri eropalveluihin. (Eroauttamisen palveluilla kohti yhteistyövanhemmuutta n.d., 1, 2.)

Laukaassa toimii LAPE –muutosohjelman myötä perustettu lasten ja nuorten hyvinvointi- ja perhekeskus (HyPe), jossa yhdistyvät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistävät oikea-aikaiset sekä matalan kynnyksen palvelut (HyPen esittely n.d.). Ajankohtaisuutta lisää lakiuudistus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Lakimuutoksen tarkoituksena on huolehtia lapsen edun toteutumisesta entistä paremmin mm. lapsen osallisuuden, vuoroasumisen ja vanhemmasta vieraannuttamisen ehkäisyn näkökulmasta. (Oikeusministeriö 2018.)

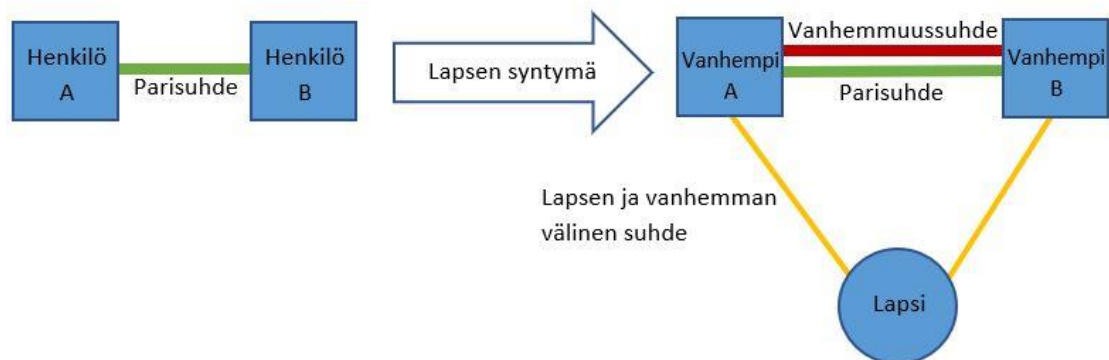
Opinnäytetyön toimeksiantajana on Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry, jonka järjestölähtöiseen avopalveluun kuuluu Ero lapsiperheessä -toiminta. Opinnäytetyön avulla yhdistys voi kehittää heidän eroauttamistoimintaansa entisestään niin, että se tavoittaisi aiempaa useampia eron läpikäyneitä tai sitä harkitsevia lapsiperheitä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda päiväkotiympäristön merkitystä näkyvämmäksi eroauttamisessa vanhempien tukijana. Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin merkityksestä eroauttamisessa sekä heidän mahdollisuuksiaan tukea yhteistyövanhemmuutta päiväkotiympäristöissä. Opinnäytetyö toteutetaan kvalitatiivisena teemahaastattelututkimuksena, johon osallistuu 11 lastentarhanopettajaa Laukaan yksityisistä sekä kunnallisista päiväkodeista.

Opinnäytetyössä avo- ja avioeroja ei ole syytä eritellä, vaan niistä käytetään yhteistä ilmaisua ”ero”, koska yhteistyövanhemmuuden piirteet eivät eroa niissä toisistaan. Yhteistyövanhemmuus on tärkeää myös parisuhteen aikana, mutta tämän opinnäytetyön painopisteenä on eron jälkeinen yhteistyövanhemmuus, sillä ero tuo mukanaan uusia ulottuvuuksia yhteistyön toteuttamiseen. Yhteistyövanhemmuutta käsitellään opinnäytetyössä kahden vanhemman ja lapsen välisten suhteiden muodostaman kokonaisuuden näkökulmasta.

2 Yhteistyövanhemmuus

2.1 Vanhemmuus

Usein kahden henkilön välinen parisuhde on perustana lapsen syntymälle, ja siten lapsiperheen muodostumiselle (Koskela 2009, 10). Lapsen syntyessä parisuhteen osapuolten välille muodostuu parisuhteen lisäksi myös vanhemmuussuhde (Kinnunen 2010, 73). Kahden henkilön välinen vuorovaikutussuhde on perusta hyvin toimivalle perheelle (Malinen & Kumpula 2005, 45). Lapsen syntyessä vanhemmat joutuvat opettelemaan, etteivät he ole enää kahdestaan vaan lapsi ja kumpikin vanhempi muodostavat yhdessä kolmiosuhteen (Koskela 2009, 12; Perheterapia n.d.). Koskela (2009, 9) painottaa, että molemmista suhteista, niin parisuhteesta kuin vanhemmuussuhteestakin, on yhtä tärkeää huolehtia. Kuviossa 1 on havainnollistettu vanhempien ja lapsen välistä kolmiosuhdetta ja sen muodostumista.

Kuvio 1. Kolmiosuhde ja sen muodostuminen (Koskela 2009, 10, muokattu).

Vanhemmuus on hyvin moniselitteinen käsite, koska biologisen vanhemmuuden lisäksi on olemassa myös muunlaista vanhemmuutta. Vanhemmuus voi olla juridista, joka tarkoittaa yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia. Sosiaalisella vanhemmalla taas tarkoitetaan lapsen elämässä olennaisesti olevaa ihmistä, joka huolehtii lapsesta, kuten esimerkiksi vanhemman uusi puoliso. Vanhemmuus voi olla myös psyykkistä. Se tarkoittaa lapsesta huolehtivaa henkilöä, jonka lapsi kokee vanhemmakseen tunnetasolla. (Vilén, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Salo, Seppänen, Seppänen & Tapio 2010, 10-11.)

Huolimatta vanhemmuuden muodosta lapsen hyvinvoinnin ja hyvän elämän keskiössä ovat vanhemmat (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 143). Vanhemmuus ei toteudu

itsestään, vaan vanhemmuuteen kasvetaan. Vanhemmuus on halua sitoutua lapsen tukemiseen kaikissa elämän ja kehityksen vaiheissa lapsen syntymästä aikuisuuteen asti. (Kaimola 2005, 14.) Sclafani (2012, XIV, XVI, 2) havainnollistaa vanhemman allekirjoittavan elinkautisen päättäessään tulla vanhemmaksi. Hän tuo esille, ettei vanhemmuus ei ole aina helppoa, vaan se vaatii paljon uhrauksia ja siihen sitoutumista vuosiksi eteenpäin. Vanhemmuus muuttuu muotoaan elämäntilanteiden sekä lapsen kasvun myötä (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2011, 16). Vanhemmuus ei myöskään ole erillään vanhempien muusta elämästä, vaan se on läsnä silloinkin, kun ei olla lasten kanssa (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 145).

Usein puhutaan siitä, mitä on riittävän hyvä vanhemmuus. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 145) mukaan vanhemmuuden vähimmäisvaatimus on huolenpito. Kaimolan (2005, 14-15) mukaan riittävän hyvää vanhemmuutta on vastavuoroinen suhde lapsen kanssa, missä vanhempi pystyy asettumaan lapsen asemaan, sekä lapsen kehitystä tukevan tunneilmapiirin muodostaminen. Hänen mukaan onnistuneeseen vanhemmuuteen tarvitaan niin henkistä kuin tiedollistakin tukea kumppanilta tai lähiverkostolta, jotta lapselle voidaan turvata mahdollisimman hyvät lähtökohdat elämään. Sclafanin (2012, 4, 11) mukaan taas riittävän hyvää vanhemmuutta on se, että vanhempi tekee parhaansa. Jokaisella vanhemmalla on kuitenkin rajallisuutensa, eikä hän pysty täyttämään kaikkia vaatimuksia jatkuvasti. Vanhempana oleminen ei tarkoita, että pitäisi olla täydellinen.

Sclafanin (2012, XIV) mukaan paras tapa vanhemmuuteen on kahden aikuisen yhteistyössä tehtävä vanhemmuus, jossa kaksi ihmistä toimii toistensa tukena. Mikäli kahden ihmisen välinen parisuhde ei toimi, niin ratkaisuna ei ole pysyä yhdessä lapsen takia, sillä kotona vallitseva huono tunneilmapiiri vaikuttaa heikentävästi lapsen hyvinvointiin.

2.2 Kun vanhemmat eroavat

Parisuhteessa saattaa syntyä erilaisia haasteita, ja joskus ne saattavat kasvaa niin suuriksi, että ero koetaan ainoaksi ratkaisuksi (Koskela 2009, 10). Eroon vaikuttavat monet syyt, ja ero on yleensä pitkän pohdinnan sekä psyykkisen ja joskus myös fyysisen huonovointisuuden tulos. Yleisimpiä syitä eroon ovat uskottomuus, läheisyyden

ja rakkauden puute, erilleen kasvu, päihteet sekä toisistaan eroavat arvot ja tavoitteet. (Häkkinen-Nyholm & Nyholm 2015, 16-17.) Ero voi toisaalta olla myös uusia ja parempia mahdollisuuksia avaava ratkaisu (Belt 2018, 12).

Ero vaikuttaa aina vahvasti koko perheeseen (Koskela 2009, 5). Se on yksi vaikeimmista siirtymävaiheista ihmisen elämässä (Warshak 2012, 49). Tilastokeskuksen väestönmuutostiedoista voidaan nähdä, että jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan naimissa olevien määrä suhteessa avioeroihin on pysynyt samana. Vuosi 2017 oli kuitenkin toinen peräkkäinen vuosi, kun avioerojen määrä pieneni. Vuonna 2017 avioliittoja solmittiin 26 542 ja 13 485 avioparia erosi. Tämä tarkoittaa tilastollisesti, että noin puolet avioliitoista päättyy eroon. (Tilastokeskus 2018.) Sinkkosen (2017a, 11) mukaan noin 30 000 lasta joutuu vuosittain kokemaan vanhempiansa avioeron. Avioliittojen lisäksi myös monet tilastojen ulkopuolella olevat avoliitot päättyvät eroon, jopa avioliittoja useammin (Rauhala 2014, 19; Sinkkonen 2017a, 11).

Erot eivät kuitenkaan ole vain suomalaisen yhteiskunnan ilmiö. Kruk (2013, 3) tuo esiin eron maailmanlaajuisena ilmiönä. Hänen mukaansa maailmanlaajuisesti neljäsosa lapsista kokee vanhempiansa eron, ja vanhempien eron läpikäyneiden lasten määrän kasvu on kansainvälinen ilmiö. Häkkinen-Nyholmin ja Nyholmin (2015, 16) mukaan nykyään eroon ei liity aiempaan nähden samalaista stigmaa tai häpeää, vaan eroaminen koetaan varsin normaaliksi osaksi ihmisen kehityskulkua. Tällä osittain voidaan varmasti selittää ilmiön laajuutta.

Kaikki erot ovat keskenään erilaisia ja pitkiä prosesseja, joista on erotettavissa yleisesti kriisin neljä vaihetta: sokkivaihe, reaktiovaihe, käsittelyvaihe ja uudelleensuuntautumsvaihe (Rosenborg 2018, 69-71; Sinkkonen 2017b, 21). Kaikki eron osapuolet kokevat erokriisin eri tavoin. Kriisin vaiheet kestävät jokaisella oman aikansa, eivätkä ne tapahdu kaikilla samassa järjestyksessä. (Koskela 2009, 14.) Eroprosessissa on tyyppillistä myös se, että puoliset käsittelevät eroa eri tahdissa. Toinen osapuoli on saattanut jo pitkään pyöritellä eroajatusta mielessään ja irrottautua tunnetasolla puolistaan siten, että kokee päässeensä tarpeeksi irti ilmoittaakseen eropäätöksestään toiselle. Tällöin sama irtautumisprosessi, johon toisella on ollut aikaa, alkaa toisella yhtäkkiä. (Stolbow 2014, 25.)

Erokriisissä sokkivaiheen aikana eron mahdollisuus todetaan ja mahdollisesta erosta keskustellaan (Koskela 2009, 15). Sokkivaihe on kestoiltaan muutamia vuorokausia, ja kaoottinen tilanne saattaa aiheuttaa ihmisessä pelkoa ja ahdistusta. Tällöin ei haluta kohdata esille nousutta tilannetta, ja ihminen saattaa paeta todellisuutta. Kaoottinen elämäntilanne voi näyttäytyä normaalista poikkeavana käytöksenä ja ylilyönteinä, mutta välttämättä se ei näy ulospäin mitenkään. (Rosenborg 2018, 69.) Yleensä sokkivaihe on perheen sisäinen vaihe (Koskela 2009, 15).

Erokriisin reaktiovaiheen kesto on noin yhdestä kolmeen kuukautta, jolloin tunteina saattaa esiintyä häpeää, masennusta ja syyllisyyttä. Reaktiovaiheessa ihminen joutuu kohtaamaan tilanteen, pohtimaan mistä tapahtunut johtuu sekä sopeutumaan uuteen tilanteeseen. (Rosenborg 2018, 70.) Koskelan (2009, 15) mukaan tähän vaiheeseen voi kuulua konkreettisen eron valmistelu, kuten avioerohakemuksen jättäminen. Hänen mukaansa tässä vaiheessa ero tuodaan usein tietoon lähipiirille.

Erokriisin käsittelyvaiheessa ajatukset kääntyvät menneestä tulevaan. Vaihe kestää suunnilleen puolesta vuodesta vuoteen, ja sen aikana tulevaisuus aletaan nähdä positiivisemmassa valossa. Jos ihminen ei tässä kriisin vaiheessa pysty sopeutumaan tilanteeseensa, ulkopuoliselle ammatilliselle avulle on tällöin tarvetta. (Rosenborg 2018, 71.) Koskelan (2009, 15) mukaan tässä vaiheessa luodaan uusia käytäntöjä ja uusi rooli toimia vanhempana.

Erokriisin uudelleensuuntautumisvaiheessa tapahtunut ero hyväksytään osaksi omaa elämäntarinaa. Kriisiin liittyneet tunteet on tähän vaiheeseen mennessä käsitelty. Ihmisen on mahdollista nähdä erotilanne eri tavalla ja ymmärtää tapahtunut toisin sekä löytää sille uusia merkityksiä. Entistä kumppania ja yhteistä menneisyyttä kohtaan on myös mahdollista kokea kiitollisuutta. (Rosenborg 2018, 71.)

Vanhempien ero on yhtä lailla kriisi myös lapselle. Lapselle erossa on kyse aina menetyksistä ja muutoksista. Perhe ja koti hajoavat sekä koulu ja kaveripiiri saattavat mennä uusiksi. (Linnankoski & Valtonen 2008, 70-71.) Vanhemmat saattavat pitkittää eropäätöstään lasten takia, sillä mahdollinen ero tuntuu pahalta lasten vuoksi. Mikäli ero kuitenkin hoidetaan hyvin, niin eroperheestäkin olevalla lapsella on mahdollisuus voida hyvin. Lapsi voi saada toisen vanhemman menettämisen sijaan kaksi rakastavaa kotia. (Rosenborg 2018, 31.)

Eron tullessa vireille, vanhemmat sopivat lapsen huollosta (Koskela 2009, 26). Huoltajuuteen liittyy lapsen tärkeistä asioista päättäminen (Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 149). Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta huolehtii lapsen edun toteutumisesta erotilanteessa. Huoltajien tehtävänä on olla yhteisvastuussa lapseen liittyvissä asioissa, mikäli sille ei nähdä mitään estettä. (L 361/1983, 5§.) Yhteishuoltajuudessa molemmilla vanhemmilla on yhtäläinen oikeus osallistua lapsen asioita koskevaan päätöksentekoon, jolloin se on lapsen edun mukaista. Jos vanhemmat eivät pysty päättämään lapsen asioista yhdessä, harkitaan toiselle vanhemmalle määrättäväksi yksinhuoltajuus. (Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 149, 157.)

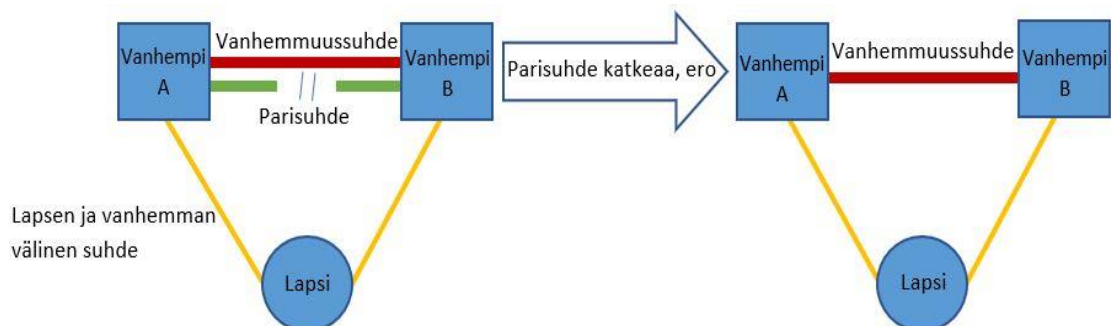
Yhteishuoltajuus on lapsen edun kannalta järkevä myös siksi, että lapsen suhde molempiin vanhempiin säilyy, ja molempien vanhempien vanhemmuus jatkuu. Yhteishuoltajuudessa toiselle vanhemmalle tulee lähivanhemman ja toiselle etävanhemman rooli. (Belt 2018, 15, 24.) Lähivanhemmalla tarkoitetaan sitä vanhempaa, jonka luona lapsi asuu pääsääntöisesti ja jonka luona lapsi on kirjoilla. Lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä paikassa kerrallaan. Etävanhempi taas tapaa lastaan tehdyn sopimuksen mukaisesti. (Belt 2018 15; Häkkänen-Nyholm & Nyholm 2015, 146.) Huoltajuus ja asumisratkaisut eivät siis ole verrannollisia keskenään (Leonoff 2015, 109).

Tyypillisin asumisratkaisu on ollut se, että lapsi on etävanhempansa luona yhden tai useamman viikonlopun kuukaudessa sekä loma-aikoina, mutta muutoin lähivanhempansa luona. Vuoroasumisesta on kuitenkin tullut koko ajan yleisempi asumisratkaisu. (Belt 2018, 18; Sinkkonen 2017c, 105) Vuoroasumisella tarkoitetaan sitä, että lapsi on kummankin vanhemman luona yhtä paljon. Lapset ovat siis toisen puolikkaan ajastaan toisen vanhemman luona ja toisen puolikkaan taas toisen vanhemman luona. (Kruk 2013, 4.) Usein vuoroasumista toteutetaan viikko-viikko-systeemillä (Sinkkonen 2017c, 105). Vuoroasumisratkaisuissa tulee kuitenkin päättää myös, kumpi vanhemmista on lähivanhempi (Belt 2018, 24). Parkinsonin (2011, 3) mielestä eroissa ei ole voittajia, sovittiin huoltajuudesta ja asumisratkaisuista millä tavalla tahansa. Ratkaisuista huolimatta kumpikaan vanhempi ei voi viettää lapsensa kanssa enää yhtä paljon aikaa, kuin ennen eroa koko perheen vielä asuessa yhdessä.

2.3 Parisuhde päättyy, vanhemmuus jatkuu

Vanhemmuuden ollessa elinikäinen tehtävä, parisuhteessa epäonnistuminen ei tarkoita vanhemmuuden päättymistä. Vanhemmuussuhteesta on pidettävä huolta eron jälkeen, koska eron jälkeen vanhemmilla on edelleen yhteinen tavoite; turvata lapsen hyvinvointi. (Kinnunen 2010, 73, 76; Pruuki 2017a, 72, 73.) Myös Luokkanen (2015, 31) tuo esille tutkimuksessaan, että vanhemmuus jatkuu eron jälkeen. Hänen tutkimuksensa mukaan parisuhteen päättyminen ei päättä vanhemmuutta, vaan se jatkuu jaettuna vanhemmuutena eronneiden puolisoitten välillä.

Tavoitteena eron jälkeen on yhteistyössä tehtävä vanhemmuus eli yhteistyövanhemmuus. Yhteistyövanhemmuus mahdollistaa vanhempien ja lapsen välisen kolmiosuhteen jatkumisen eron jälkeen. (Kinnunen 2010, 73; Pruuki 2017a, 73.) Kuten Luokkanenkin (2015, 31) toteaa tutkimuksessaan, vanhempien parisuhteen loputtua ja uusien, erillisten elämien rakennuttua, lapsi muodostaa joka tapauksessa ikuisen vanhemmuussuhteen (vrt. kolmiosisuhde) eronneiden kumppaneiden välille. Kuviossa 2 on havainnollistettu vanhempien ja lapsen välistä eron jälkeistä kolmiosuhdetta.

Kuvio 2. Kolmiosisuhde eron jälkeen (Koskela 2009, 10, muokattu).

Luokkasen tutkimuksessa määritellään hyvän erovanhemmuuden elementeiksi osallistuminen lapsen elämään, lapsen edun ensisijaisuus, yhteiset pelisäännöt, yhteistyö ja kommunikaatio sekä toisen vanhemmuuden tukeminen (Luokkanen 2015, 37). Yhteistyövanhemmuudessa lasten asiat voidaan hoitaa asiallisesti riittävän avoimessa vuorovaikutuksessa. Vaikka vanhemmat eivät pystyisi olemaan keskenään tekemisissä, silti lapsen asiat pitää pystyä hoitamaan asiallisesti ja kuormittamatta lasta. (Pruuki 2017a, 72, 73, 75.) Eron jälkeinen yhteistyövanhemmuus on mahdollista sen

jälkeen, kun on onnistunut irtaantumaan entisestä kumppanistaan. Yhteistyövanhemmuuden edellytyksenä on kyky nähdä myös toisen osapuolen kokemus erosta. (Stolbow 2014, 211.)

Yhteistyövanhemmuus tulee ottaa puheeksi entisen puolison kanssa, ja sopia pelisäännöt yhteistyölle, joihin kumpikin osapuoli sitoutuu. Pelisääntöjen rakentaminen on perusta hyvin toimivalle yhteistyölle. (Linnankoski & Valtonen 2008, 77-78.) Vanhempien suurimmat riidat eron jälkeen johtuvatkin usein vanhempien erimielisyyksistä lapsiin liittyvissä järjestelyissä (Parkinson 2011, 4). Lasten asioista keskustellessa entiseen parisuhteeseen liittyvät kaunat tulisi pitää erossa siitä. Vanhempien tulisi pystyä jakamaan lapsen kuulumisia sekä kasvatukseen liittyviä kysymyksiä. Yhteistyövanhemmuutta voi ajatella niin sanotusti työsuhteena, jossa keskitytään itse työhön liittyviin asioihin eli tässä tapauksessa lapseen. (Linnankoski & Valtonen 2008, 77-78.)

Eron jälkeen vanhempien tulee ratkaista eron ja parisuhteen päättymiseen vaikuttaneet asiat myöskin sen takia, ettei vanhemmalle nouse syyllisyyden tunteita omasta huonommuudestaan vanhempana. Vanhemman syyllisyyden tunne saattaa vaikuttaa vanhemman kasvatustyyliin, jolloin hän yrittää korvata lapselle kaiken sen, mitä lapsi joutuu kokemaan ollessaan eroperheestä. Vanhemman korostaessa lapsen rikkoamista perhettä, lapselle voi tulla kokemus siitä, että hän on erilainen kuin muut lapset. (Sclafani 2012, 12.) Luokkanen (2015, 31) tuo taas tutkimuksessaan esille, että eron jälkeen vanhemmuus voi olla jopa aiempaa vahvempaa. Lapsen kanssa vietettyä aikaa ei enää pidetä itsestäänselvyytenä ja osoituksia välittämisestä annetaan enemmän.

2.4 Yhteistyövanhemmuuden merkitys lapsen erosta selviytymiselle

Vanhempien ero on lapselle merkittävä stressitekijä, ja pahimmillaan se voi johtaa elämänmittaisiin traumoihin (Belt 2018, 35). Se, miten paljon lapsi kärsii vanhempiensa erosta, riippuu vanhempien erotavasta sekä heidän suhtautumisestaan toisiinsa (Linnankoski & Valtonen 2008, 72). Kun eron jälkeen pidetään huolta yhteistyövanhemmuudesta sekä vanhempi-lapsi -suhteesta, eroamisen kielteiset vaikutukset lapseen jäävät huomattavasti vähäisemmiksi (Laine 2014, 110). Itse ero ei vahingoita

lasta (Stolbow 2014, 231). Beltin (2018, 35) mukaan hyvin hoidettu ero voi jopa antaa lapselle voimavaroja tulevaisuuteen.

Vanhempien ero horjuttaa ja vaikuttaa väistämättä lapsen turvallisuuden tunteeseen. Turvattomuuden tunne aiheuttaa lapselle stressiä, ja sitä kautta psyykkisen hyvinvoinnin heikkenemistä. Lapsen hyvinvoinnin ja erosta selviämisen kannalta olisikin tärkeää, että turvattomuuden tunne olisi mahdollisimman lyhytkestoista. (Sinkkonen 2017b, 23.) Vanhempien kyky jatkaa yhteistyössä vanhemmuuttaan erosta huolimatta vähentää lapsen turvattomuuden tunnetta (Mäkijärvi 2014, 48). Lapsen turvallisuuden tunteen kannalta on erityisen tärkeää, että lapsella on arjessaan myös eron jälkeen selkeät rajat ja säännöt (Laine 2014, 94). Lapselle rutiinit ja tuttu päivän kulku luovat levollisuutta ja rauhallisuutta. Erossa uuden arjen rakentaminen myös muuttaa tapoja ja rutiineja. Tavat ja rutiinit voivat vaihdella paljonkin molempien vanhempien kotona. Kuitenkin mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpiä päivittäiset, samalaisina toistuvat rutiinit ovat. (Mäkijärvi 2014, 77-78.)

Yhteistyövanhemmuutta rakennettaessa on tärkeää sitoutua yhteiseen vastuuseen lapsesta sekä kunnioittaa toisen vanhemmuutta (Pruuki 2017a, 72). Lapsen selviämisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että vanhempi pystyisi asettamaan lapsen huolenpidon ja hyvinvoinnin vanhempien välisen suhteen edelle, ja erosta huolimatta pystyisi hallitsemaan riidat sekä tekemään yhteistyötä toisen vanhemman kanssa. Vanhempien välinen suhde nimittäin heijastuu lapsen hyvinvointiin positiivisesti tai negatiivisesti. (Pruuki 2017a, 67-68.) Lapsi kokee olevansa turvassa, kun vanhempien suhtautuminen toisiinsa on kunnioittavaa ja asiallista. On selvää, että lapsen hyvinvointia edistää yhteistyö vanhempien välillä, kun taas vastaavasti lapsen hyvinvointia heikentävät vanhempien vihamielinen ja riitaisa käytös. (Linnankoski & Valtonen 2008, 72.)

Vanhempien tulee yrittää viimeiseen asti tehdä kaikkensa lapsensa eteen, eikä pitää häntä pelinappulana riidassa tai kostonäköisellä toiselle vanhemmalle (Laine 2014, 110). Riidat ovat aikuisten välisiä, eikä lasta tule sekoittaa niihin, koska toisen vanhemman puolesta kantaa ottaminen tai toisen puolelle asettuminen on haitaksi lapsen omalle eroprozessille (Kiiänmaa 2008, 95). Vanhempien välillä toimiva yhteistyö auttaa lasta ylläpitämään suhdetta kumpaankin vanhempaansa (Laine 2014, 93).

Lapselle ei kuulu puhua toisesta vanhemmasta epäkunnioittavasti, vaikka hän olisikin tehnyt kumppanina vääriä asioita (Stolbow 2014, 217). On tärkeää puhua toisesta vanhemmasta arvostavalla tavalla sekä kuunnella kannustavasti ja hyväksyvästi lapsen puheita toisesta vanhemmasta ja mahdollisista muista osapuolista. Vanhemman tulee pyrkiä tukemaan suhdetta toiseen vanhempaan erosta huolimatta, koska lapsen oikeus on pitää molemmat vanhemmat elämässään ja rakastaa heitä tasavertaisesti. (Pruuki 2017a, 70-71.)

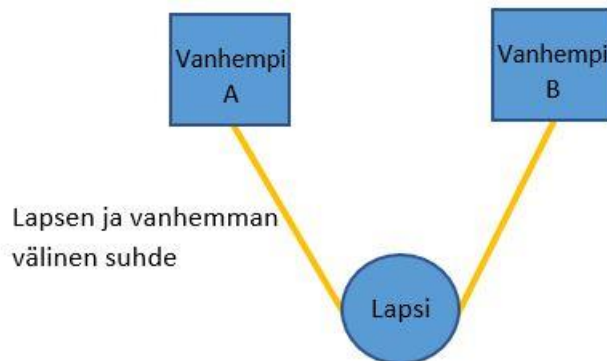
Lapsen selviytymisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että hänellä on ääneen lausuttu lupa puhua vanhemmistaan vapaasti ja lupa rakastaa kumpaakin heistä. Muutoin lapsi voi tuntea pettävänsä toisen vanhempansa rakastaessaan samalla myös toista vanhempaansa ja puhuessaan hänestä. (Pruuki 2017a, 71.) Lapselle olisi hyvä kertoa, että hän on syntynyt vanhempien rakkaudesta ja rakkaus lapseen säilyy erosta huolimatta (Leonoff 2015, 74). Pysyvä suhde molempiin vanhempiin on lapsen oikeus niin eron aikana kuin sen jälkeenkin. Eron vuoksi ei ole perusteltua hylätä tai etäännyä lapsesta, eikä vieraannuttaa häntä toisesta vanhemmastaan. Riidat tai lapsen suuret ja vaikeat tunteet eivät myöskään ole syy lapsen hylkäämiselle. (Pruuki 2017a, 67, 72.)

Lapsi voi joskus vihaisena jopa päättää, ettei halua olla enää tekemisissä toisen vanhemman kanssa. Silti vanhemman tehtävänä olisi jaksaa pysyä vahvana lapsen rinnalla ja kertoa lapselle, että haluaa olla osa lapsen elämää. (Pruuki 2017a, 72.) Lapselle tulee tehdä selväksi, että vanhemmat eivät katoa lapsen elämästä, vaikka lapsen arki muuttuisikin eron takia (Stolbow 2014, 22). Joskus voi silti käydä niin, että lapsi syystä tai toisesta vieraantuu kokonaan toisesta vanhemmastaan vanhempien välirikon takia. Lapsi tarvitsee kuitenkin ensisijaisesti aina molemmat vanhemmat elämäänsä. (Laine 2014, 97.)

Lapsen etu on ensisijaisin asia vanhempien erotilanteissa. Se voi olla vaikea määrittää tai tunnistaa, koska lapsen etu ei toteudu kaikissa erotilanteissa samalla tavalla. Lähtökohtana lapsen edun toteutumiseksi on lapsen ja hänen tarpeidensa kuuleminen ja eri vaihtoehtojen kartoittaminen lapsen elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Eron jälkeen lapsen luonnolliseen suhdemalliin kuuluvat molemmat vanhemmat, eikä vain toinen heistä. (Linnankoski & Valtonen 2008, 79, 83.) Vanhemman voi olla haastavaa nähdä lapsen etua ja tarpeita oman erokriisinsä vuoksi (Kiianmaa 2008, 92).

Lapsen ja vanhemman roolien ei pidä sekoitua missään tilanteessa eron jälkeen. Lapsen tehtävänä ei ole kannatella omia vanhempiaan. (Stolbow 2014, 220.) Tärkeää on, että vanhempien välinen vanhemmuussuhde jatkuu eronkin jälkeen, koska vanhemmuussuhteen katkeaminen tarkoittaa kolmiosisuhteen katkeamista. Tällöin lapsi jää vanhempiensa kannattelijaksi (Koskela 2009, 18). Kuviossa 3 havainnollistetaan tilannetta, jossa vanhempien välinen vanhemmuussuhde on katkennut ja lapsi joutuu kannattelemaan vanhempiaan.

Kuvio 3. Katkennut kolmiosisuhde (Koskela 2009, 10, muokattu).

3 Erossa tukeminen

3.1 Lapsiperheiden eropalveluverkosto

Joskus perheen erotilanne on niin haastava, että siihen tarvitaan ulkopuolisen asiantuntijan apua. Ulkopuolinen asiantuntija ottaa kantaa perheen tilanteeseen tasavertaisesti, ja lapsen edun huomioiden ollessaan itse ulkopuolella perheen tunnemylläkästä. (Mäkijärvi 2014, 124.) Suomessa eroauttamispalveluja järjestetään kunnissa, oikeuslaitoksissa, seurakunnissa, järjestöissä ja yrityksissä. Eropalveluita järjestetään sekä vanhemmille että lapsille. Eropalvelujen tavoitteena on eroavien aikuisten tukeminen sekä lapselle tärkeiden ihmissuhteiden ja turvallisen kasvuolosuhteen turvaaminen. (Pruuki 2017b, 168.) Eropalvelutarjonta vaihtelee alueittain. Palvelujärjestelmässä on saatavilla sekä maksullisia että ilmaisia eropalveluita. Eropalveluita on tarjolla sähköisenä verkossa sekä paikan päällä toteutettavana. Paikallisista eropalve-

luista on saatavissa tietoa sivulta www.apuaeroon.fi. Nettiportaali on Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä sivusto, jossa on koottuna kaikki eroauttajat alueittain. (Apuueroon n.d.)

Seurakunnat ylläpitävät Perheasiain neuvottelukeskkuksia, jossa selvitetään parisuhteeseen, perheeseen ja ihmisen henkilökohtaiseen elämään liittyviä kysymyksiä. Kaikki, kirkon jäsenyydestä huolimatta, voivat hakeutua kirkon perheneuvontaan. (Suomen evankelisluterilainen kirkko n.d.) Lain mukaan kunnat ovat velvollisia järjestämään eroperheille tarpeenmukaisia tukipalveluita (Hämäläinen 2012, 16). Kuntien lastenvalvojen, jotka voivat olla joko sosiaalityöntekijöitä tai juristeja, tehtävänä on auttaa perheitä lasten elatukseen, huoltoon, tapaamisoikeuteen ja asumiseen liittyvien sopimusten teossa. Lastenvalvoja vahvistaa sopimukset noudattaen lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. (Belt 2018, 25; Pruuki 2017b, 169.) Lastenvalvoja toimii puolueettomana asiantuntijana vanhempien huoltoriidoissa huolehtien lapsen edun toteutumisesta. Lastenvalvoja huolehtii, että sopimus on toimiva ja realistinen kyseiselle perheelle. (Belt 2018, 24, 26.)

Kasvatus- ja perheneuvonta on kunnan järjestämä palvelu, johon kuuluu perheneuvolatyö. Perheneuvolatyöskentelyn tavoitteet määrittyvät kunkin perheen tilanteen mukaan. (Pruuki 2017b, 169.) Perheneuvolan tehtävänä on antaa kasvatus- ja perheneuvontaa tukemalla vanhempia perheen sisäisissä ihmissuhteissa sekä lapsen kehityksessä ja kasvatuksessa (Koskela 2009, 36).

Kunnan tehtävänä on myös järjestää lapsiperheille perheneuvontaan kuuluvaa perheasioiden sovittelua. Perheasioiden sovittelua voidaan hakea perheen sisäisiin ristiriitatilanteisiin, ja lain mukaan jokaisella perheellä on oikeus saada sovittelu- ja neuvotteluapua. Perheasioiden sovittelussa kartoitetaan yhdessä perheen kanssa heidän tilannettaan, ja autetaan löytämään perheelle sopiva ratkaisu. Perheasioiden sovittelu perustuu vapaaehtoisuuteen. (Koskela 2009, 15.) Eron harkitseminen tai perheessä jo tapahtunut ero ovat yleisiä syitä perheasioiden sovitteluun hakeutumiseksi (Pruuki 2017b, 170). Yleensä perheasioiden sovittelijana toimivat esimerkiksi kunnan sosiaalitoimen tai perheneuvolan työntekijät (Koskela 2009, 16). Joissain erotapauksissa lapsiin liittyvät sopimukset saadaan tehtyä ilman mitään ulkopuolisia tahoja, kun taas noin neljä prosenttia huoltoriidoista joudutaan selvittämään oikeudessa.

Yleisesti huoltoon liittyvät sopimukset saadaan tehtyä sovittelijan tai lastenvalvojan avustuksella. (Belt 2018, 11.)

Asiantuntijatapaamisten lisäksi vertaistuki on yksi hyvistä tuen muodoista elämän kriisitilanteissa. Vertaistukiryhmiä eroperheiden vanhemmille sekä lapsille järjestävät esimerkiksi perheneuvolat, seurakunnan perheasiain neuvottelukeskukset, yksityiset eroryhmänohjaajat sekä järjestöt. (Vanhemman opas n.d., 31.) Monet järjestöt, kuten Kasvatus- ja perheneuvonta ry (KASPER), Miessakit ry sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL), tarjoavat vertaistukiryhmiä eroauttamiseen (Apua verkosta n.d.). Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen lapsi- ja perhejärjestö, johon kuuluu 30 jäsenyhdistystä (Tietoa liitosta n.d.). Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja, Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry, on yksi liiton jäsenyhdistyksistä. Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n toiminta koostuu ammatillisesti toteutettavasta palvelutoiminnasta sekä kansalaisjärjestötoiminnasta, jossa on mukana useita vapaaehtoistoimijoita sekä kokemusasiantuntijoita (Vuosikertomus 2017, 1).

Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n palvelut jakautuvat kriisi- ja väkivaltatyöhön sekä vauva- ja perhetyöhön. Kriisi- ja väkivaltatyöhön kuuluvat turvakoti, lähisuhdeväkivaltatyö sekä tapaamispaikka Taika. Vauva- ja perhetyöhön kuuluvat ensikoti, avopalveluyksikkö Aino, perhetyö sekä järjestölähtöisiin avopalveluihin kuuluvat Baby Blues -toiminta, Ero lapsiperheessä -toiminta, vapaaehtoisdoulatoiminta sekä yhden vanhemman perheiden tuki. (Yksin ei tarvitse pärjätä – olemme kanssasi n.d.) Ero lapsiperheessä -toimintaa järjestää ja kehittää viisihenkinen erotiimi (Vuosikertomus 2017, 12).

Ero lapsiperheessä -toimintaan kuuluvat kerran kuukaudessa järjestettävät eroneuvoillat sekä erotukihenkilötoiminta. Eroneuvoillat ovat tarkoitettu eronneille tai eroa harkitseville vanhemmille sekä heidän läheisilleen. Eroneuvoilloissa teemana on vanhempien eron vaikutukset lapseen. Eroneuvoilloissa vanhemmat saavat vertaistukea toisilta samassa tilanteessa olevilta vanhemmilta, sekä koulutetuilta vapaaehtoisilta. Koulutetuilla vapaaehtoisilla on oma kokemus eroprosessista ja eron jälkeisestä vanhemmuudesta. (Ero lapsiperheessä -toiminta n.d.) Eroneuvoiltoihin sisältyy myös palveluohjausta. Illan päätteeksi asiakkaita tuetaan ja opastetaan hakeutumaan tarvitsemansa tuen piiriin. Eroneuvoilloissa ei anneta juridista neuvontaa. (Backman 2018.)

Myös sähköiset palvelut kuuluvat eropalveluverkoston, ja ne ovat kaikkien saatavilla paikasta riippumatta. Sähköisiin palveluihin hakeutuminen on matalakynnyksistä, ja siellä voi esiintyä anonyymina. Sähköiset palvelut tarjoavat vertaiskeskustelua, asiantuntijainfoja sekä henkilökohtaista keskusteluapua samalla tavalla, kuin paikan päällä käytävissä ryhmissä. Verkossa olevien palveluiden lisäksi tarjolla on myös kriisipuhelimia, joihin kuka tahansa voi soittaa. (Apua verkosta n.d.)

Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n työntekijät ylläpitävät Apua eroon -chattia yhdessä Ensi- ja turvakotien liiton sekä muiden jäsenyhdistysten kanssa. Chat on matalan kynnyksen eroauttamispalvelu, jossa voidaan keskustella ammattilaisen kanssa anonyymisti ja suoraan kotoa. Apua eroon -chatissa ammattilaisen kanssa voi keskustella eroon liittyvistä tuntemuksista ja eron jälkeisestä vanhemmuudesta sekä kysyä neuvoa avun saantiin ja palveluihin hakeutumiseen. (Apua eroon -chat n.d.)

Palvelujärjestelmää tulisi kehittää kohti varhaisen tuen sekä matalan kynnyksen palveluja, jotta huoltoriitojen syntyä saataisiin estettyä. Erojen ollessa isona osana yhteiskunnallista ilmiötä Suomessa, siihen tarvittaisiin aiempaa enemmän tukea. Suomalaisessa yhteiskunnassa eroamisen kulttuuria tulisi kehittää kohti sovinnollisempaa ja lapsen tarpeet huomioon ottavampaa mallia. (Hämäläinen 2012, 24.)

Suomen hallituksen kärkihankkeen, Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) –muutosohjelman myötä eropalveluita on alettu kehittämään valtakunnallisesti. Muutosohjelman tavoitteena on rakentaa selkeä eropalvelupolku, joka helpottaa matalan kynnyksen palveluiden työntekijöitä ohjaamaan perheitä oikeisiin palveluihin. Palvelujärjestelmässä on valtion, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen tuottamia palveluita. Näiden lisäksi myös sähköiset palvelut ovat osa palvelukokonaisuutta. LAPE –muutosohjelmassa kartoitetaan tämänhetkistä palvelukokonaisuutta ja luodaan tarpeen mukaan uusia. Yhtenä konkreettisenä esimerkkinä eropalveluiden kehittämisestä on eri alueille perustetut perhekeskukset. Perhekeskukset yhdistävät perheiden palvelut yhteen paikkaan. (Eroauttamisen palveluilla kohti yhteistyövanhemmuutta n.d., 1-3.)

3.2 Varhaiskasvattaja erossa tukijana

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki, jossa varhaiskasvatus määritellään lapsen tavoitteellisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi, jonka painopiste on pedagogiikassa (L 540/2018, 2§). Helenius ja Lummelahti (2018, 12-13) tuovat esiin, että myös kotona tehtävä kasvatus on varhaiskasvatusta. Yleensä varhaiskasvatuksesta puhuttaessa tarkoitetaan alle oppivelvollisuusikäisille lapsille kuuluvaa institutionaalista kasvatuspalvelua, joka koostuu perheitä tukevasta ohjauksesta ja pedagogiikasta.

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana, kuten leikkipuisto- ja kerhotoimintana. Päiväkoti on näistä yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuoto. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan, että kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa tavoitteet perustuvat varhaiskasvatuslakiin ja velvoittaviin varhaiskasvatuslakiin perustuviin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodeissa järjestettävässä varhaiskasvatuksessa kuitenkin henkilöstön koulutuksilla ja kelpoisuusvaatimuksilla on muita varhaiskasvatuspalveluita merkittävämpi rooli. Tällä hetkellä päiväkodeissa varhaiskasvattajista kolmanneksen pitää olla lastentarhanopettajan tehtävään kelpoisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 2016, 17.)

Lastentarhanopettajat vastaavat varhaiskasvatuksessa pedagogiikasta. Lastentarhanopettajalla on kokonaisvastuu lapsiryhmän toiminnan tavoitteellisesta suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Lastentarhanopettajien lisäksi päiväkotien lapsiryhmissä työskentelee lastenhoitajia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 2016, 17.)

Syksyllä 2018 voimaan tullut uusi varhaiskasvatuslaki tulee muuttamaan vuoteen 2030 mennessä henkilöstörakennetta niin, että lastentarhanopettajan (uudessa laissa varhaiskasvatuksen opettaja) ja lastenhoitajan (uudessa laissa varhaiskasvatuksen lastenhoitaja) lisäksi päiväkodeissa tulee työskentelemään varhaiskasvatuksen sosionomeja. Uuden lain mukaan vuoteen 2030 mennessä päiväkodeissa henkilöstön tulee rakentua niin, että vähintään kaksi kolmasosaa varhaiskasvattajista on varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja, joista vähintään puolella tulee olla varhaiskas-

vatuksen opettajan kelpoisuus. Lopuilla varhaiskasvattajilla tulee olla varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. (L 540/2018, 37§, 74§.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luonnoksen (2018, 6) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan tulee kuulumaan lasten ja perheiden palvelujärjestelmäosaaminen.

Pihlajan ja Viitalan (2018, 25) mukaan varhaiskasvatuksen muutosten taustalla ovat yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset sekä lasten kasvuympäristöjen muutokset. Esimerkkeinä he tuovat esiin monikulttuurisemman yhteiskunnan ja perherakenteiden monimuotoisuuden. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 17) laadukkaana varhaiskasvatuksen yhtenä tekijänä nähdäänkin varhaiskasvattajien moniammatillisuus. Sen mukaan erilaisten koulutusten avulla saatu osaaminen pystytään yhdistämään kokonaisuudeksi, sekä erilaiset vastuut ja tehtävät voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa tarkoituksenmukaisesti. Pihla ja Viitala (2018, 25) uskovat, että myös sosiaali- ja terveysalan uudistus ja maakuntaudistus tulevat osaltaan vaikuttamaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen.

Vanhempien osallisuutta varhaiskasvatukseen on alettu korostamaan niin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuin varhaiskasvatuslaissakin aiempaa enemmän (Rantala & Uotinen 2018, 125). Helenius ja Lummelahti (2018, 18) tuovat esiin, että lasten vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua lastensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin sekä kehittämiseen. Muutoinkin varhaiskasvatuslain (L 540/2018, 3§) mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen edistäminen yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös tukea huoltajaa hänen kasvatustyössään.

Päiväkodin ja kodin välisen kasvatusyhteistyön muodostaminen on tärkeää, sillä suurin osa suomalaisista lapsista viettää ison osan päivästänsä päiväkodissa. Varhaiskasvattajan ammatillisen asiantuntemuksen sekä vanhemman oman lapsen asiantuntijuuden välinen suhde muodostaa vuorovaikutteisen kasvatusyhteistyön. (Ahonen 2017, 243.) Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö kuuluu osaksi varhaiskasvattajan jokapäiväistä työtä, jota tehdään yleisesti päiväkodeissa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa (Helenius & Lummelahti 2018, 18).

Kasvatusyhteistyön onnistumiselle on tärkeää, että huoltajan ja varhaiskasvattajan välille rakentuu luottamuksellinen ja tasa-arvoinen vuorovaikutussuhde. Molempinpuolinen kunnioitus edistää kasvatusyhteistyön onnistumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 2016, 33.) Helenius ja Lummelahti (2018, 18) painottavat, että vanhemmille on tärkeää luoda tunne siitä, että heidän näkemyksiään kuunnellaan ja kunnioitetaan varhaiskasvatuksessa. Heidän mukaansa varhaiskasvatuksessa pyritään pitämään puheeksi oton kynnyksensä päiväkotiin päin matalana.

Hyvä kasvatusyhteistyö vanhemman ja varhaiskasvattajan välillä mahdollistaa yhteistyön myös haastavissa tilanteissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 2016, 33). Koskelan (2009, 31) mukaan avoin vuorovaikutus ja hyvä kasvatusyhteistyö helpottavat vanhempia kertomaan varhaiskasvattajille perheessä tapahtuvista muutoksista, kuten erosta. Muutoksista kertominen on kuitenkin vanhempien vastuulla, eikä perheen tilanteesta tule udella. Huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista, on tärkeää ottaa asia puheeksi varhaisessa vaiheessa, jotta vältetään haasteiden kärjistymiseltä ja kumuloitumiselta.

Vanhemmat päättävät myös siitä, missä vaiheessa lapselle kerrotaan eroaikoista ja varhaiskasvattajana tätä on kunnioitettava. Lastentarhanopettaja voi kuitenkin rohkaista vanhempia puhumaan lapsensa kanssa. Keskustelu perheen tilanteesta vanhempien kanssa on tärkeää, jotta varhaiskasvattaja on selvillä siitä, mitä vanhemmat ovat kertoneet lapselle ja millaisista asioista hän saa puhua lapsen kanssa. Varhaiskasvattajan tulee olla puolueeton, ja hänen tulee suhtautua tasapuolisesti kumpaankin vanhempaan. Varhaiskasvattajan on hyvä olla lapsen puolella ja muistutella vanhempia huomioimaan lapsi eron keskellä. Hänen on myös pyrittävä kunnioittamaan ja tukemaan perheen tekemiä päätöksiä ja valintoja, eikä hänen kuulu ottaa kantaa perheen tilanteeseen. (Koskela 2009, 32-33.)

Erokriisissä perhe saattaa kaivata kuuntelijaa ja mahdollisuuksien mukaan olisi hyvä löytää tavallista enemmän aikaa perheen kuuntelulle ja läsnäololle. Varhaiskasvattajan on kuitenkin muistettava oman työn rajallisuus ja perustehtävä. (Koskela 2009, 33.) Mäkijärven (2014, 49) mukaan varhaiskasvattajat saatetaan jopa vetää mukaan perheen eroon, jos ero on raju ja ristiriitainen. Koskela (2009, 32-33) painottaa, että perheen tarvitessa apua enemmän mitä varhaiskasvattajan rooli edellyttää, tulee perhe ohjata heidän tarvitsemaansa palveluun. Muutoinkin vanhempia voi rohkaista

ulkopuolisen avun hakemiseen. Koskela tuo esiin myös sen, että varhaiskasvattajan on hyvä pohtia omaa asennettaan eroihin: millaisia ajatuksia ja tunteita se heissä herättää tai ohjaako se heidän toimintaansa. Hänen mielestään varhaiskasvattajan on myös hyvä pohtia omaa elämäntilannetta, ja arvioitava onko itsellä voimia perheen tukemiseen erokriisissä.

4 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda päiväkotiympäristön merkitystä näkyvämmäksi eroauttamisessa vanhempien tukijana. Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin merkityksestä eroauttamisessa sekä heidän mahdollisuuksiaan tukea yhteistyövanhemmuutta päiväkotiympäristöissä.

Opinnäytetyön toimeksiantajalle, Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:lle, tuodaan tietoa opinnäytetyön avulla. Opinnäytetyön tutkimuksen pohjalta yhdistys voi kehittää heidän eroauttamistoimintaansa niin, että se tavoittaisi aiempaa useampia eron läpikäyneitä tai sitä harkitsevia lapsiperheitä.

Tutkimuksessa pyritään selvittämään edellä mainittuja asioita lastentarhanopettajien näkökulmasta seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

- Millainen rooli päiväkodilla on eroauttamisessa ja yhteistyövanhemmuuden tukemisessa?
- Millaisia haasteita yhteistyövanhemmuuden tukemisella on?
- Miten yhteistyövanhemmuuden tukemista päiväkodissa voisi kehittää?

5 Tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Kohderyhmä

Opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä olivat Laukaan yksityisten ja kunnallisten päiväkotien lastentarhanopettajat. Tutkimukseen osallistui yhteensä 11 lastentarhanopettajaa viidestä eri päiväkodista. Tutkimus oli aluksi tarkoitus tehdä toiselle paikkakunnalle, mutta kiinnostuneita lastentarhanopettajia ei tavoitettu. Tämä herätti

huolta siitä, ettei aihe ollut lastentarhanopettajien mielestä tärkeä. Laukaasta kuitenkin löytyi aiheesta kiinnostuneita ja sitä merkityksellisenä pitäviä lastentarhanopettajia. Asiaa lähdettiin selvittämään Laukaan päiväkotien johtajien kautta. Aluksi heille soitettiin, ja puhelun jälkeen heille laitettiin vielä sähköpostitse saatekirje, joka löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 1). Tämän jälkeen johtajat selvittivät, olivatko heidän päiväkotiansa lastentarhanopettajat kiinnostuneita osallistumaan opinnäytetyön tutkimukseen, ja yhteydenpitoa jatkettiin. Tutkimuslupa haettiin Laukaan kunnalta syyskuussa 2018 ennen haastatteluja, ja yksityisiltä päiväkodeilta varmistettiin vielä erikseen, onko tutkimuslupa kunnossa. Tutkimukseen osallistuneiden lastentarhanopettajien koulutustaustat vaihtelivat sosionomeista, kasvatustieteen kandidaateiksi ja maistereiksi. Osalla oli taustalla myös muu koulutus.

Tutkimukseen osallistuneilla lastentarhanopettajilla oli työkokemusta varhaiskasvatuksesta muutamasta kuukaudesta 30 vuoteen. Jokaisella tutkimukseen osallistuneella lastentarhanopettajalla oli kokemusta eroperheiden kanssa työskentelystä varhaiskasvatuksessa ja osalla myös muussa työympäristössä. Eroperheitä jokaisessa päiväkodissa kerrottiin tutkimuksen toteuttamisen aikana olleen vähintään yksi, mutta suurimmassa osassa oli useampi.

Opinnäytetyön kohderyhmäksi rajattiin lastentarhanopettajat, koska lastentarhanopettaja on vastuussa kokonaisuudessaan lapsiryhmän toiminnasta ja lapsen varhaiskasvatuskeskusteluista. Myös Tuomi ja Sarajärvi (2018, 98) ovat sitä mieltä, että laadullista tutkimusta tehdessä on tärkeää, että tutkimukseen osallistujilla on kokemusta aiheesta, ja he tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. Vaikka tässä opinnäytetyössä haastatteluiden kohderyhmäksi rajattiin lastentarhanopettajat, tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös muiden varhaiskasvattajien työssä.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö tehtiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa pyrittiin kuvaamaan todellista ja moninaista elämää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164). Tuomen ja Sarajärven (2018, 98) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tekemään tilastollisia yleistyksiä, vaan siinä pyritään kuvaamaan tiettyä ilmiötä

sekä ymmärtämään, miksi toimitaan tietyllä tavalla. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161, 164) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto hankitaan kokonaisvaltaisesti aidoissa tilanteissa, jotka ovat todellisia tutkittavan aiheen kannalta. Heidän mukaansa kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisten menetelmien avulla tutkimukseen osallistuvien henkilöiden mielipiteet ja näkökulmat pääsevät esiin.

Kvalitatiivinen tutkimus valittiin opinnäytetyön tutkimustyyppiksi, koska tutkimuksessa ei ollut tarkoitus yleistää, vaan kuvata lastentarhanopettajien kokemuksia, mielipiteitä ja näkökulmia eroperheiden kanssa työskentelystä päiväkodissa. Tästä syystä määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, ei ollut tämän opinnäytetyön kannalta mielekäs vaihtoehto. Opinnäytetyössä tutkittiin lapsiperheiden vanhempien eroauttamista ja yhteistyövanhemmuuden tukemista tuomalla tutkimukseen osallistuvien lastentarhanopettajien ääni kuuluville.

Opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä menetelmää, haastattelua. Haastattelu valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, koska Tuomen ja Sarajärven (2018, 84) mukaan haastattelu on hyvä menetelmä silloin, kun halutaan selvittää tutkittavien ajatuksia ja syitä tiettyyn toimintatapaan. Heidän mielestään haastattelu on myös joustava menetelmä antaen haastattelijalle mahdollisuuden toistaa kysymyksensä ja muotoilla sen uudestaan, sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa. He tuovat esiin myös sen, että haastateltavalla ja haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinymmärryksiä ja selventää ilmauksiaan.

Kasvotusten tehty haastattelu mahdollistaa myös non-verbaalisen viestinnän havainnoimisen. Eleet, kehonkieli ja ilmeet antavat paljon tietoa, ja niiden avulla on helpompaa ymmärtää myös verbaalisia ilmaisuja. Haasteena on, kuinka non-verbaalisen tietoa voi hyödyntää niin, että se tuo lisäarvoa tutkimustuloksille. (Brinkmann 2013, 28.) Haastattelu nähdään sopivan aiheisiin, joiden oletetaan tuottavan monitahoisia vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2015, 36). Brinkmannin (2013, 4) mukaan haastattelua kritisoidaan liian subjektiivisena tutkimusmenetelmänä, mutta hänen mielestään taas haastattelu on kaikista objektiivisistä menetelmistä, kun kiinnostuksen kohteena ovat ihmisten kokemukset.

Haastattelutyypiksi valittiin teemahaastattelu, jossa edettiin ennalta päätettyjen teemojen ja niitä tarkentavien apukysymysten avulla. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 88) tuovat esille, että teemahaastattelun teemat nousevat opinnäytetyön teoreettisesta viitekehystä, ja niiden tarkoituksena on löytää opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen kannalta oleellisia vastauksia. Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 48) mukaan teemahaastattelussa ei ole tarkoitus edetä yksityiskohtaisten kysymysten mukaisesti, vaan keskeisten teemojen mukaan. Heidän mukaan teemahaastattelussa ennalta määritellyt teemat ovat kaikille haastatteluun osallistuville samalaiset, mutta tarkentavien kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 208) lisäävät teoksessaan tähän sen, että teemahaastattelussa kysymykset muotoutuvat haastattelun edetessä.

Teemahaastattelu valittiin opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi, koska haluttiin saada mahdollisimman paljon tutkimuksen teemojen mukaista ja monipuolista tietoa eri näkökulmista. Haastattelun teemoja tarkentavat apukysymykset muotoiltiin avoimiksi, mikä antoi haastatteluun osallistuville lastentarhanopettajille mahdollisuuden vastata kysymyksiin oman tulkintansa mukaisesti. Tällöin heidän mielipiteensä, kokemuksensa ja näkemyksensä saatiin selkeämmin esiin.

Opinnäytetyössä teemahaastattelua ei toteutettu pelkän teemarungon avulla, vaan teemojen alle tehtiin varmuuden vuoksi apukysymyksiä. Apukysymyksiä ei kuitenkaan käyty systemaattisesti läpi haastatteluissa, vaan haastattelussa painotettiin teemoista keskusteluun, ja keskustelua käytiin joustavasti heränneiden ajatusten mukaisesti. Apukysymysten tarkoituksena oli kuvata ja avata teemaa tarkemmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi osiksi sekä olla apuna keskustelun ja ajatusten herättämisessä. Teemahaastatteluissa käytetty haastattelurunko on opinnäytetyön liitteissä (Liite 2). Kyseessä oleva haastattelurunko lähetettiin tutkimukseen osallistuneille lastentarhanopettajille etukäteen, jotta he pystyivät tutustumaan haastattelun aiheeseen, teemoihin ja kysymyksiin etukäteen. Tällä varmistettiin myös se, että heillä oli riittävästi tietoa aiheesta. Tuomen ja Sarajärven (2018, 85-86) mukaan edellä mainittu asia on keskeistä haastattelun onnistumiselle.

Opinnäytetyön haastatteluissa hyödynnettiin pari- ja ryhmähaastattelua. Ryhmähaastatteluissa, joihin myös parihaastattelu kuuluu, haastattelutilanteet ovat luontevampia ja vapautuneempia, koska paikalla on useampi henkilö vastaamassa samoihin

kysymyksiin ja jakamassa vastuuta vastaamisesta (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 210-211). Ryhmähaastattelu mahdollistaa myös ryhmän dynamiikan käyttämistä väli-
neenä useiden näkökulmien saamiseksi. Ryhmähaastattelussa ei siis ole tarkoituk-
sena päästä yhteisymmärrykseen käsitellyistä teemoista, vaan saada mahdollisim-
man paljon erilaisia näkökulmia teemoihin. (Brinkmann 2013, 26.) Ryhmähaastatte-
lun haasteena voi kuitenkin olla se, että joku ryhmässä saattaa hallita keskustelua, ja
puhuu enemmän kuin muut. Tähän voi kuitenkin puuttua sillä, että haastattelija osal-
listaa hiljaisempia keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 63.)

Pari- ja ryhmähaastattelu valittiin opinnäytetyön haastattelutyypiksi, koska kahden
tai useamman henkilön muodostaman keskustelun ajateltiin tuovan esiin enemmän
ajatuksia ja erilaisia näkemyksiä aiheesta. Haastattelutyyppiä valittaessa ajateltiin yh-
den haastateltavan vastauksen herättävän muissa haastateltavissa uusia ajatuksia ja
näkökulmia, joita ei olisi ehkä tullut ajatelleeksi muutoin. Tämän nähtiin tukevan
myös syitä, miksi teemahaastattelu valittiin tämän opinnäytetyön aineistonkeruume-
netelmäksi.

Teemahaastatteluja ryhmähaastatteluna tehtiin yhteensä viisi, joista yhdessä haas-
tattelussa osallistuneita lastentarhanopettajia oli kolme ja neljässä kaksi. Taulukossa
1 on kuvattu tarkemmin, kuinka monta ryhmähaastattelua tehtiin, ja kuinka monta
henkilöä kussakin haastattelussa oli yhtä aikaa.

Taulukko 1. Haastattelujen ja haastateltavien määrä

Haastattelut/päiväkoti	Haastateltavien määrä/haastattelu
1. haastattelu	2
2. haastattelu	2
3. haastattelu	2
4. haastattelu	2
5. haastattelu	3
Yhteensä viisi (5) haastat- telua eri päiväkodeissa	Yhteensä yksitoista (11) haastatteluun osallistunutta

Tutkimusaineisto kerättiin vuoden 2018 loka- ja marraskuun aikana. Haastattelut teh-
tiin kunkin päiväkodin tiloissa. Haastattelut äänitettiin kahdella ja videoitiin yhdellä

laitteella. Näin varmistettiin, että haastattelut saatiin varmasti taltioitua onnistuneesti ja erottiin, kuka haastateltavista puhui missäkin vaiheessa. Haastattelujen kesto vaihteli 50 minuutin ja 95 minuutin välillä. Litteroitavaa materiaalia haastateluista kertyi yhteensä 320 minuuttia ja tästä litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 65 sivua fonttikoon ollessa 11 ja rivivälin yksi.

Litteroitava aineisto jaettiin niin, että toinen opinnäytetyöntekijöistä litteroi kaksi haastattelua ja toinen kolme. Aineisto litteroitiin sanasta sanaan toistuvia täytesanoja lukuun ottamatta sekä kokonaan alusta loppuun, jotta molemmat tekijät ymmärsivät haastattelut kokonaisuudessaan. Litterointivaiheessa haastatteluun osallistuvat saivat sattumanvaraisesti jonkin koodin H1 ja H11 välillä suojamaan heidän anonymiteettiaan. Näitä merkintöjä käytettiin myös myöhemmin tutkimustulosten raportoinnissa, missä H-kirjain tarkoittaa haastateltavaa ja numero on sattumanvarainen numero, joka erottaa haastateltavat toisistaan.

5.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyössä käytettiin teoriaohjaavaa teema-analyysia. Teoriaohjaavassa analyysissä on kytkentöjä teoreettiseen viitekehukseen, eikä siksi ole aineistolähtöisen analyysin tavoin objektiivinen ja riippumaton aiemmasta tiedosta. Teoriaohjaava analyysi ei kuitenkaan perustu suoraan mihinkään teoriaan teorialähtöisen analyysin tavoin. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistolähtöisen analyysin tavoin tutkimusaineistosta, mutta siinä aiemmalla tiedolla on analyysia auttava ja ohjaava merkitys. Aiempaa tietoa voidaan käyttää valikoiden, koska tarkoituksena ei ole teorialähtöisen analyysin tavoin testata jotain teoriaa, vaan luoda uusia näkökulmia tutkimuksen aiheeseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

Opinnäytetyön käsitteistö ja teoreettinen viitekehys ohjasivat analyysin tekemistä, mutta niitä ei käytetty systemaattisesti aineiston analysoimiseen. Analyysissä etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aiempaan tietoon nähden. Tarkoituksena oli löytää uusia näkökulmia opinnäytetyön aiheeseen. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehksen pohjalta analyysin aikana tehtiin myös valintoja siitä, mitkä asiat olivat opinnäytetyön kannalta relevantteja tuoda esiin.

Teema-analyysi on teoreettisesti joustava ja hyvä analyysimenetelmä laadullisen analyysin tekemiseen. Teema-analyysin tekeminen ei vaadi yksityiskohtaista teoreettista tai teknistä osaamista eikä se pohjaudu mihinkään olemassa olevaan teoriaan, joten sitä voidaan hyödyntää erilaisten teoreettisten viitekehysten sisällä. Teema-analyysin avulla voidaan erotella, määritellä ja kuvata yksityiskohtaisesti aineistosta nousevia teemoja sekä muodostaa johtopäätöksiä tutkimusaiheen eri näkökulmista. (Braun & Clarke 2006, 4, 6, 8-9.)

Teema-analyysi on kuusivaiheinen analyysimenetelmä, jossa ensimmäinen vaihe on aineistoon tutustuminen. Aineistoon tutustuminen aloitetaan jo litteroidessa, ja aineistoon tutustumista jatketaan lukemalla litteraatioita useaan otteeseen. Lukiessa aineistosta on tarkoitus aktiivisesti etsiä tarkoituksia, toistuvia kaavoja ja merkityksellisiä teemoja. Tässä vaiheessa on myös hyvä aloittaa muistiinpanojen tekeminen aineistosta nousseista teemoista koodaamista varten. (Braun & Clarke 2006, 16-17.) Tässä opinnäytetyössä analysointi aloitettiin jo haastatteluissa miettimällä haastatteluvastausten yhtenäisyyttä ja eroavaisuuksia. Litteroinnit tehtiin heti haastattelun jälkeen, joten aineistoon alettiin tutustua jo ennen kuin kaikki haastattelut oli tehty. Opinnäytetyön analysointivaiheessa litteroitu aineisto tulostettiin ja sitä luettiin useaan kertaan läpi. Aineistoa luettaessa, erilliselle paperille listattiin ylös aineistossa toistuvia sanoja ja merkityksiä.

Teema-analyysin toisessa vaiheessa luodaan edellisessä vaiheessa syntyneiden muistiinpanojen perusteella alustavia koodeja asioista, jotka kiinnostavat. Koodien avulla aineisto järjestellään aiheen kannalta olennaisiin ryhmiin. (Braun & Clarke 2006, 18.) Tämän opinnäytetyön analysoinnin toisessa vaiheessa tulostettu aineisto värikoodattiin yliviivaten erivärisillä kynillä samaan aihepiiriin kuuluvia sitaatteja. Lisäksi sitaattien keskeinen merkitys tiivistettiin koodikielellä sivujen marginaaleihin. Väri kuvasti laajempaa kokonaisuutta, johon sitaatti liittyi. Värit määräytyivät edellisessä vaiheessa toistuvista sanoista ja merkityksistä tehtyjen listojen perusteella. Punainen väri esimerkiksi tarkoitti sitä, että sitaatissa puhutaan lastentarhanopettajan keinoista, joilla hän tukee vanhempia. Marginaaliin tehdyt koodit olivat taas yksityiskohtaisempia ja avasivat esimerkiksi konkreettisia keinoja, joilla vanhempia tuetaan.

Koodeja olivat esimerkiksi VanETPalv.Ohj., jossa VanET tarkoittaa vanhempien erotukea ja Palv.Ohj. sitä, että tukea annetaan palveluohjauksen avulla. Tiivistettyjen koodien merkitys avattiin vielä erilliselle paperille.

Teema-analyysin kolmannessa vaiheessa keskitytään laajemmin löytämään teemoja. Koodeja aletaan analysoida ja miettimään kuinka koodit muodostavat laajempia teemoja. Tässä vaiheessa aletaan myös pohtimaan teemojen välisiä suhteita. (Braun ja Clarke 2006, 19-20.) Tässä opinnäytetyössä analyysin kolmannessa vaiheessa aiheistosta nousseita koodeja ja niiden merkitystä alettiin tarkastelemaan suhteessa tutkimuskysymyksiin ja haastattelurunkoon. Näin muodostuivat alustavat pääteemat. Tämän mukaan muodostettiin taulukko, joka koettiin mielekkäimmäksi ja selkeimmäksi tavaksi esittää alustavien pääteemojen sisälle sijoittuvat asiat. Taulukkoon merkittiin alkuperäinen sitaatti ja sitaatin merkitys avattiin omin sanoin viereen. Näiden perusteella muodostettiin sitaatille alakäsite, joita jo koodausvaiheessa oli koodimuodossa hahmoteltu. Alakäsitteiden yhteyttä toisiinsa kuvastamaan muodostettiin yläteema. Samaan yläteemaan liittyvät sarakkeet vielä värikoodattiin yhtäläisyyksien visualisoimiseksi, jotta useiden sivujen muodostamasta analyysistä tietyn asian löytäminen olisi nopeampaa. Taulukossa 2 on esimerkki analyysissä käytetystä taulukosta.

Taulukko 2. Esimerkki analyysissä tehdystä taulukosta

Pääteema: Kuinka päiväkodissa tuetaan eroperheitä ja yhteistyövanhemmuutta			
Sitaatti	Sitaatin merkitys	Alateema	Yläteema
H10: Nii. Et siinä pitää olla hirveen tarkka, mutta meidän tehtävänä on viedä sitä lapsen parasta eteenpäin.	Pitää olla tarkkana, kuinka vanhemmille puhutaan, mutta päiväkodin tehtävänä on lapsen parhaan vieminen eteenpäin	Lapsen etu keskiössä vanhempien kanssa keskustellessa	Lapsi keskiössä vanhemman tukemisessa
H9: Joo se onkin mun mielestä itseasiassa helpompaa, kun aina niin kun se lapsen etu, ja mä olen se tai me ollaan sen lapsen niin kun puolella, niin on helppo jotenkin kertoa siitä ja lähteä vanhempien kanssa jutteleen siitä, että se on semmonen turvallisempi maaperä.	Lapsen edusta puhumisen kautta on hyvä tapa lähteä puhumaan erosta vanhemmille		
H11: tämä yhteistyö ni ku päivähoitosta puhutaan ni kyllä mä, aika äkkiä se meidän merkityksen	Päiväkodissa lapsesta tehdyt havainnot eroti-	Lapsesta tehtyjen havaintojen	

siinä vedän, että tavallaan että ne havainnot mitä me lapsesta te- hään siinä tilanteessa ku on tapah- tunu tää ero et me oikeesti viesti- tään vanhemmille että nyt on nä- kyny tämmöstä uutta juttua että hekin tietää että vaikka tii- etään että tää johtuu siitä mutta se helpottaa, mitäs voitais tehdä sialle että se tukis kotona ja täällä.	lanteissa ovat merkit- tävä asia, koska siten voidaan miettiä lapsen hyvinvoinnin kannalta parempia toimintata- poja	kautta keskus- telu vanhem- pien kanssa	
H8: Ja ehkä myös niin ku mää nään, että se on meidän rooli on myös kertoa niille vanhemmille, et nyt täällä näkyy jotain, että ne van- hemmat myös niin ku tajuaa, että lapsesta näkyy jo, et nyt täytyy niin ku jotain ratkasuja tehdä johonki suuntaan, koska se lapsi saattaa kotona tsempata ja tsempata ja tsempata ja... Et lapsi voi käyttäy- tyä niin eri tavalla päiväkodissa, kun kotona.	Rooli on havainnoida lasta ja kertoa havainnot vanhemmille, koska lapsi käyttäytyy kotona eri tavoin		
H4: Ja pyritään aina siihen, että meillä on kumminkin aina ai- kaa kuunnella niitä vanhempia.	Kuunnellaan vanhempia ja järjestetään heille aikaa	Kuunteleminen, läsnäolo	Vanhempien tukemisen keinot
H6: Ja se et kuitenkin vanhemmalle tulee semmonen olo, että hänen huolensa on kuultu ja on tullut kuulluksi	Vanhempien huoli kuul- laan ja vanhemmat tulee kuulluksi		
H3: Mutta toki autetaan sitten eteenpäinkin. Voi- daan myös yhdessä miettiä niitä vaihtoehtoja.	Mietitään mistä perhe saa tarvitsemansa tuen ja ohjataan sinne		
H10: Et sitte meillä pitää olla se ammattitaito ohjata heitä hake- maan siihen tarpeeseen tarkotet- tua apua muualta. Ja tottahan me niitä verkostoja tätäkin kautta aukastaan, mutta hienova- rasesti ohjataan, et nää asiat ei varsinaisesti liity tähän meidän, mutta että myös tartutaan asiaan kiinni eikä sitä vaan laiteta sivuun.	Perhe ohjataan muun tuen piiriin, kun päiväko- din tuki ei riitä. Asiaa ei sivuuteta, vaan asiaan tartutaan silti	Palveluohjaus	
H9: Ei voi valita kumman puoli ja kumman mielipiteet on ne oikeam- mat. Et saa olla kyllä tosi tarkka sa- noissaan ja ajatuksissaan, että et ne pysyy sillä tavalla, että siitä ei ainakaan luoda lisää mitään ristirii- taa jo vaikeeseen tilanteeseen.	Ei asetuta kummankaan vanhemman puolelle, ollaan neutraali osapuoli.	Ei valita puolia, puolue- ettomuus	
H2: Eikä asettua kenenkään puo- lulle	Puolueettomuus		
H3: Niin sitä meinasin sanoo, että just ei olla kenenkään puolella, vaan että ollaan molemmille van- hemmille samanlailla kuitenkin.	Molemmat vanhemmat kohdataan samanlailla, ei valita puolia		

Braunin ja Clarken (2006, 20) mukaan teema-analyysin neljännessä vaiheessa teemoja tarkastellaan suhteessa toisiinsa. Heidän mukaansa osa teemoista saattaa jäädä pois, koska ei ole tarpeeksi aineistoa teeman tueksi, ja osa teemoista saattaa yhdistyä yhdeksi isommaksi kokonaisuudeksi. He tuovat ilmi, että tämän vaiheen jälkeen pitäisi olla idea siitä, millaisia teemat ovat ja kuinka ne sopivat yhteen. Tässä opinnäytetyössä analyysin neljännessä vaiheessa edellä kuvatusta taulukosta alettiin käymään läpi syntyneitä yläkäsitteitä. Niitä tarkasteltiin suhteessa toisiinsa sekä suhteessa pääteemoihin. Myös pääteemoja tarkasteltiin suhteessa toisiinsa. Tässä vaiheessa muodostettiin tarkastelujen perusteella uusia kokonaisuuksia yhdistellen yläkäsitteitä toisiinsa ja pääteemoja toisiinsa. Tässä vaiheessa tehtiin myös selkeä rajaus siitä, että opinnäytetyöhön valittiin vain yhteistyövanhemmuutta tai sen tukemista jollain tavalla käsittelevät asiat. Rajauksen apuna käytettiin opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten käsitteistöä ja tutkimuskysymyksiä. Tämän seurauksena useita teemoja karsiutui pois. Tämän jälkeen tehtiin opinnäytetyön tuloslukua muistuttava tulosluku-hahmotelma, johon isoiksi otsikoiksi nimesimme syntyneet pääteemat ja alaotsikoiksi nimesimme yläteemoista muodostuneet kokonaisuudet.

Teema-analyysin viidennessä vaiheessa teemoja, joita aiotaan käyttää analyysissa, määritellään ja tarkennetaan sekä niiden sisältämä tieto analysoidaan. Tarkoituksena on siis määritellä jokaisen teeman keskeinen sisältö ja näkökulma, josta teema kertoo. (Braun & Clarke 2006, 22.) Tässä opinnäytetyössä edellisessä vaiheessa tehtyyn tulosluku-hahmotelmaan alettiin lisätä otsikoiden alle ajatuksia siitä, mitä teemat pitävät sisällään ja millaisia asioita otsikkojen alla tarkastellaan. Lisäksi siihen lisättiin suoria sitaatteja kuvaamaan teeman sisältöä.

Teema-analyysin kuudennessa ja viimeisessä vaiheessa kirjoitetaan tulokset ja raportti (Braun & Clarke 2006, 23). Tässä opinnäytetyössä analyysin viimeisessä vaiheessa edellisessä vaiheessa tehty hahmotelma viimeisteltiin ja iso osa suorista lainauksista poistettiin. Työhön kuitenkin jätettiin sitaatteja elävöittämään tuloslukua sekä vahvistamaan ja havainnollistamaan tutkimuksesta syntyneitä tuloksia. Tutkimustulokset esiteltiin tutkimuksesta nousseiden pääteemojen pohjalta, joita olivat: päiväkotien yhteiskunnallinen rooli eroauttamisessa, yhteistyövanhemmuus ja sen

merkitys lapsen hyvinvoinnille, päiväkodin rooli ja keinot tukea yhteistyövanhemmuutta, yhteistyövanhemmuuden tukemisen haasteet päiväkodissa sekä yhteistyövanhemmuuden tukemisen mahdollisuudet.

6 Tutkimustulokset

6.1 Päiväkotien yhteiskunnallinen rooli eroauttamisessa

Opinnäytetyön haastatteluissa ilmeni, että lastentarhanopettajat kokivat lapsiperheiden vanhempien erojen olevan laaja ilmiö yhteiskunnallisesti. Haastatteluissa tuotiin esille, että päiväkodeilla on yhteiskunnallisesti erittäin suuri rooli eroauttamisessa, sillä varhaiskasvatus on kaikille lapsiperheille kuuluva matalan kynnyksen palvelu. Lastentarhanopettajat toivat esille, että päiväkodissa tavataan päivittäin lapsia sekä heidän vanhempiaan, joten heillä on mahdollisuus huomata erotilanteet varhaisessa vaiheessa, ja olla ensimmäinen taho erotilanteessa tukijana. Heidän mielestään päiväkodin oikea-aikainen tuki voi ennaltaehkäistä perheen tilanteen kriisiytymisen.

Ja ollaanhan me, kun me ollaan tällainen matalan kynnyksen palvelu tai niin ku kaikille kuuluva palvelu, niin täällähän se ensimmäisenä niin kun näkyy. Ja täähän on se paikka sitte, et jos jossain kohissa näyttää et alkaa pettämään tämä rakenne tässä perheessä johonkin suuntaan, niin mehän se ollaan se ensimmäinen, joka siitä ottaa puheeks sen asian ja lähtee viemään eteenpäin. Et mää nään että tosi suuri rooli, jos miettii yhteiskunnan kannalta, nii varmasti on sillä, että päiväkotia pystyy näkeä sen lapsen ja näkee niitä vanhempia. (H8)

Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille, että vanhempien erot ovat melko tuttu ilmiö varhaiskasvatuksessa. Kaikissa tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa on ollut tai on tällä hetkellä eroperheitä yksi tai useampi. Haastatteluista ilmeni, että eroperheiden määrä vaihtelee vuosittain. Joinain vuosina eroperheitä ei välttämättä ole ollenkaan, kun taas toisinaan niitä voi olla useita. Myös se missä vaiheessa erot ovat, vaihtelee.

Se vähän riippuu vuodesta ja muuttuu tilanteen mukaan. Edellisenä toimintakautena oli useampi. Sit oli niin kun eri vaiheessa, että oli paljon sellasessa aktiivisemmassa vaiheessa se tapahtuma. Mut tällä hetkellä on hiljaisempi. (H11)

Haastatteluihin osallistuneet lastentarhanopettajat eivät nähneet lapsiperheiden eron vaikutusta yksityisen tai kunnallisen päiväkodin valintaan. Lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että eroperheiden määrään ei vaikuta onko päiväkotiyksityinen vai kunnallinen, koska erot eivät ole sidoksissa perheiden sosioekonomiseen asemaan.

Emmää kanssa sillee niinku näkis sitä yhtälöä (onko eroperheitä enemmän yksityisessä vai kunnallisessa päiväkodissa). Se on varmaan elämä ku elämä, että niitä (eroja) tapahtuu. (H11)

6.2 Yhteistyövanhemmuus ja sen merkitys lapsen hyvinvoinnille

Haastatteluissa selvisi, että yhteistyövanhemmuus oli kyseisille lastentarhanopettajille käsitteenä täysin vieras, mutta sen asiasisältö oli tuttu. Haastatteluun osallistuneista lastentarhanopettajista yksikään ei ollut kuullut yhteistyövanhemmuus-käsitettä aiemmin. Tutkijoiden avattua yhteistyövanhemmuus-käsitteen, sen todettiin olevan asiana hyvinkin tuttu.

No siis, ite täytyy sanoo et ei oo terminä tuttu. Vähän piti tehdä taustatyöskentelyä siihen, että mitä se on. Et tavallaan termi on vieras, mutta totta kai asia sitte mitä se tarkoittaa, nii se nyt on hyvinkin tuttu. (H4)

Tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat näkivät yhteistyövanhemmuuden vanhempien yhteen köyteen vetämisenä, yhteisinä sääntöinä ja toimintatapoina kahden kodin välillä, hyvänä vanhempien välisenä kommunikointina, hyvän tunneilma-
piirin ylläpitämisenä, vanhempina lapsen arkeen ja asioihin tasavertaisesti osallistumisena sekä lapsen edun ajattelemisena.

No onhan se tosi tärkeä että vanhemmat pystyy kommunikoimaan ja just niin ku pitämään sen niin sanotun yhteisen linjan (H5).

On kyllä löytyny semmonen, että vanhemmat on pystyny niin ku tavallaan näkemään sen lapsen silmillä, vaikka me ei olla yhdessä niin se lapsi on yhteinen (H11).

Haastatteluihin osallistuneet lastentarhanopettajat pitivät toimivaa yhteistyövanhemmuutta merkityksellisenä lapsen hyvinvoinnille. Haastatteluista ilmeni, että lapsen asioiden hoito hyvässä tunneilmapiirissä luo lapselle turvaa, eikä lapsen käytöksessä välttämättä ole havaittavissa suurta muutosta. Toimimaton yhteistyövanhemmuus taas saattaa heijastua lapsen käyttäytymiseen. Lastentarhanopettajat pitivät tärkeänä sitä, että molemmat vanhemmat pysyvät lapsen elämässä erosta huolimatta ja kertovat lapselle erosta yhteistyössä lapsen ikätason mukaisesti.

Ja ehkä se näkyy myös niistä lapsista semmosena niin ku turvallisuuden tunteena ja enemmän sellasena tasasena käytöksenä kenellä ne vanhemmat on ottanut siitä sellasen tavoitteen, että yhdessä ollaan (vanhempina), ja toki myöskin sanottanu sitä sille lapselle. Sehän on ihan älyttömän tärkeätä, että ne vanhemmat on tehnyt sen työn myös siinä, että yhdessä on kerrottu että erotaan, mutta siitä lapsen elämästä ei häviä se vanhemmuus. (H10)

Lisäksi lastentarhanopettajat toivat esille, että hyvin toimiva yhteistyövanhemmuus voi auttaa lasta sopeutumaan nopeammin uuteen elämäntilanteeseen ja muuttuneeseen arkeen. Haastatteluissa yhteistyövanhemmuus nähtiin perustana sille, että vanhemmat pystyivät muodostamaan yhteiset säännöt ja toimintatavat kahden kodin välille, mikä on tärkeää lapsen sopeutumiselle ja hyvinvoinnille. Lastentarhanopettajat toivat esille, että erilaiset säännöt ja toimintatavat luovat ristiriitaa, epävarmuutta sekä hämmennystä lapselle.

Ja se on ihan normaali asia ei se lapsi pidä sitä mitenkään omituisena asiana. Tää on nyt tämmöne. Meidän iskällä on uus koti ja me ollaan siellä aina sitten viikonloppuna. (H2)

Lapsella saattaa olla erilaisia sääntöjä eri kodeissa, lapsi on niin ku hämmentyny, että miten toimitaan missäkin paikassa ja kodissa. Lapsella voi olla kolme, et ku on päiväkoti, iskä ja äiti, ja kaikissa on vähän erilaiset pelisäännöt, niin onhan se hämmentävää. (H9)

Haastatteluihin osallistuneet lastentarhanopettajat kertoivat toimimattoman yhteistyövanhemmuuden näkyvän päiväkodissa vanhempien välisenä riitelynä ja toisen vanhemman mollaamisena. Haastatteluissa tuotiin esille, että joskus vanhemman omat tunteet ja tarpeet voivat mennä lapsen edun edelle, jolloin lapsi saattaa joutua

pelinappulaksi ja kiristyksen välineeksi vanhempien riitatilanteissa. Lastentarhanopettajat painottivat haastatteluissa, että lapsen ei pitäisi joutua kuulemaan ikäviä asioita kummastakaan vanhemmastaan, koska molemmat vanhemmat ovat lapselle tärkeitä. Haastatteluissa tuotiin esille, että lapset ovat hyviä aistimaan vanhempien tulehtuneet välit, ja lapsi saattaa kokea syyllisyyttä tilanteesta.

Ja varsinkin sit näissä perheissä on sitä, että on vaikka riitatilanne niiden vanhempien välillä ja jos puhutaan toisesta vanhemmasta lapsen kuullen jotain negatiivisia asioita, niin onhan se sille lapselle ihan hirveen raskas kuorma niin kun käsitellä, että kun kuitenkin kumpikin vanhempi on sille lapselle tosi tärkeä (H6).

Ja lapset on hirmu hyviä aistimaan niin ku vanhempien välistä kireyttä ja läsnäoloa ja semmosta, että vaikka vanhemmat ehkä aattelee ettei lapsi huomaa, mutta kylläpä ne vaan aistii ja huomaa (H9).

6.3 Päiväkodin rooli ja keinot tukea yhteistyövanhemmuutta

Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen avoimen kasvatusyhteistyön rakentaminen on tärkeä edellytys varhaiskasvatustyölle. Heidän mielestään yhteistyö on tärkeää jokaisen vanhemman kanssa, mutta yhteistyön merkitys korostuu entisestään vanhempien erotilanteissa.

Jotenkin me nähään, että se ei oo mikään irrallinen asia, että se on osa koko kokonaisuutta. Se yhteistyö perheiden kanssa on tärkeää, oli ero tai ei. (H2)

No sitä suurempi merkityshän sillä on, jos on tavallaan rikki jotakin (H9).

Haastatteluun osallistuneiden lastentarhanopettajien mielestä luottamuksellinen ja avoin yhteistyö toimii lähtökohtana koko perheen tukemiselle. He kertoivat, että huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on arvostavaa ja kunnioittavaa vuorovaikutusta molempiin suuntiin. Lastentarhanopettajien mielestä vanhemmilla on aina oikeus valita mitä haluaa kertoa päiväkotiin, mutta tiedon saaminen erosta päiväkotiin olisi tärkeää lapsen hyvinvoinnin tukemisen kannalta. He toivat haastatteluissa esille, että toimivan kasvatusyhteistyön myötä vanhemmat ottavat helpommin esille erotilanteet päiväkodissa.

Jos kasvatusyhteistyö ei toimis, niin eihän sieltä tuu sit mitään tänne suuntaan, eikä sieltä oteta vastaankaan täältä mitään. Että mitä toimivampi se on, niin sitä enemmän me saadaan tietoo, ja sitä enemmän me pystytään taas sitten tukemaan ja auttamaan. (H8)

Kunnioitetaan sitä heidän omaa elämää, et ne tuo meille niin paljon kuin ne haluaa itsestään tuoda (H11).

Tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat olivat yhdenmukaisesti sitä mieltä, että lastentarhanopettajan ei kuulu asettua kummankaan vanhemman puolelle eikä ketään vastaan. Lastentarhanopettajat kokivat, että heidän roolinsa on olla neutraali osapuoli ja kuulla tasavertaisesti molempia vanhempia. Molemmilla vanhemmilla on erosta oma subjektiivinen kokemus, eikä lastentarhanopettaja voi pitää niistä kumpaakaan ainoana totuutena. Heidän mielestään lastentarhanopettajien rooli ei myöskään kuulu olla parisuhteen selvittäjä tai riitoihin puuttuja. Lastentarhanopettajat toivat esille, että heidän on huolehdittava, että tieto lapsen asioista menee molemmille vanhemmille, eikä vain lähivanhemmalle.

Ja se että meillä täytyy aina olla suodatin päällä, et se on aina sen vanhemman subjektiivinen kokemus jostakin asiasta, vaikka puhutaan siitä toisesta vanhemmasta, et me ei voida siihen täysin nojautua (H10).

Mutta meillä ei oo minkäänlaista halua eikä tavoitetta eikä oikeuttaakaan asettua kenenkään vanhemman puolelle missään tai olla sen parisuhteen selvittäjänä (H2).

Haastatteluissa ilmeni, että lastentarhanopettajien mielestä on tärkeää olla läsnä vanhemmalle, ja varata aikaa vanhemman kuuntelemiselle. Lastentarhanopettajat pitivät tärkeänä, että vanhemmalle tulee kokemus kuulluksi tulemisesta, ja että hänen asiastaan on otettu koppia. Haastatteluissa tuotiin esille, että vanhemmille on tärkeää aika ajoin muistutella päiväkodin tarjoamasta tuesta, ja että lastentarhanopettajat ovat koko perhettä varten.

Ja pyritään aina siihen, että meillä on kumminkin aina aikaa kuunnella niitä vanhempia (H4).

Ja tuo on just tosi tärkeä et ne vanhemmat on koko ajan tietosia siitä, että täällä ollaan teitä varten - - et se kynnyks ois niin matala kun olla saattaa, et kenenkään ei tarvii jäädä mieltiin et voinko mä tästä asiasta sanoa, vaikka jostakin erosta puhuminen. (H10)

Tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että kasvatusyhteistyön yhtenä tehtävänä on keskustelun keinoin tukea vanhempien välistä yhteistyövanhemmuutta lapsen näkökulmasta, ja tuoda vanhemmille esille sen merkitystä lapsen elämässä. Päiväkodin roolina on kannustaa vanhempia tekemään lapsen edun kannalta hyviä ratkaisuja. Päiväkodilla tulee olla rohkeutta ottaa asioita puheeksi vanhempien kanssa. Haastatteluissa tuotiin esille, ettei lastentarhanopettajien rooliin kuulu antaa vanhemmille suoranaisia neuvoja, vaan herätellä vanhempia itse ymmärtämään ja oivaltamaan tilanne. Lastentarhanopettajien roolina on havainnoida lapsia, ja heidän olemistaan, vahvuuksiaan sekä huolenaiheitaan. Näiden havaintojen kautta lastentarhanopettaja voi lähteä haastamaan vanhempia, että ovatko he miettineet millaisia vaikutuksia tilanteella on lapseen. Lapsen käyttäytyminen kotona saattaa olla hyvinkin erilaista kuin päiväkodissa, sillä lapsi pyrkii parhaansa mukaan tsemppaamaan vanhempiensa läsnä ollessa. Lastentarhanopettajat toivat esille, että keskustelut yhteistyövanhemmuudesta tapahtuvat luonnollisesti vienti- ja hakutilanteissa.

Lastentarhanopettajan rooli ei ole neuvoa, vaan herätellä vanhempaa itse ymmärtämään tilanne. Eli vanhempi itsekkin miettii sitä, eikä ajattele, että me annetaan jotain valmiita vastauksia, tai tossa se nyt neuvoo meitä. Sellanen suoranainen neuvominen ei ehkä sovi. (H9)

Ja ehkä myös niinku mä nään, että se on meidän rooli on myös kertoa niille vanhemmille, et nyt täällä näkyy jotain, että ne vanhemmat myös niin ku tajuaa, että lapsesta näkyy jo, et nyt täytyy niinku jotain ratkasuja tehdä johonki suuntaan, koska se lapsi saattaa kotona tsemppata ja tsemppata ja tsemppata ja... Et lapsi voi käyttäytyä niin eri tavalla päiväkodissa kun kotona. (H8)

Haastatteluissa päiväkodin roolina nähtiin myös luonnollisena vaihtopaikkana toimiminen. Lastentarhanopettajat ajattelivat, että päiväkotiki vaihtopaikkana mahdollistaa eron alkuvaiheessa sen, ettei toista vanhempaa ole pakko nähdä, jos se tuntuu epämieluisalta. Tutkimuksen mukaan lastentarhanopettajat pitivät erityisen tärkeänä päiväkodin eheyttävää roolia ja pysyvyyttä lapsen elämässä, vaikka perheen muu arki muuttuu. Heidän mielestään päiväkodin tuoma pysyvyys ja turvallisuus lapsen elämään on vanhemmalle merkityksellistä, koska lastentarhanopettaja on yhtenä aikuisena jakamassa lapsen arkea hänen kanssaan. Haastateltujen lastentarhanopettajien

mukaan vanhemmat voivat luottaa siihen, että lapsella on päiväkodissa hyvä ja turvallinen olo.

Ja se on aika semmonen luonnollinen vaihtopaikka joillekin ollu sitten. Miettiny, että tavallaan tietyssä elämänvaiheessa se voi olla ihan hyvä, että jos ei oo valmis vaikka kohtaamaan sitä toista vielä niin sitten se on tavallaan helpottava tekijä, että ei tarvii miettiä sitä että joutuu kohtaamaan vaan että se tapahtuu myös sitä kautta. (H11)

Mä näen sen niin ku, että lapsella on joku paikka mikä pysyy. Et jos se koti siinä ympärillä leviää eri suuntiin, niin sit tää on se paikka, missä niin ku tiedetään lapsen kokonaisesta päivästä jotakin, tai sen olotilasta ja tämmösestä. Et voidaan kertoa ja jakaa vanhemmille sit sitä että joku paikka jossa on jotakin pysyvää. Että kyllä sillä varmasti vanhemmillekin on merkitystä siinä kaaottisessa tilanteessa sitte että. Niin kun monet on sanonukin, että on niinku helppo tuoda hoitoon, kun muuten on elämä semmosta, kun tietää että täällä on hyvä olla. (H9)

Haastatteluissa tuotiin esille, että lastentarhanopettajien resurssien loppuessa vanhemmat ohjataan jonkin toisen tuen piiriin. Lastentarhanopettajan täytyy tiedostaa ja tunnistaa oman työn rajallisuus, ja mihin asti perheitä voidaan päiväkodissa tukea. Lastentarhanopettajat auttavat perheitä löytämään heille sopivia palveluita. Haastatteluissa lastentarhanopettajat toivat esille Laukaassa toimivan hyvinvointi- ja perhekeskuksen. Hyvinvointi- ja perhekeskus on koettu pääosin hyvänä palveluohjausmuotona. Haastatteluissa tuotiin esille, että vanhempia voidaan ohjata myös eri järjestöjen www-sivuille lukemaan tietoa eroteemaan liittyen.

Jos tulee semmosia vaikeita tilanteita niin sitten me ohjataan täältä vanhempaa johonkin muuallekin mistä he saa sitä apua. Et se on kuitenkin niin ku, toki pystytään päiväkodissa tekemään et kohdataan perheitä niin paljon, mut se on kuitenkin rajallinen se meidän tontti että miten paljon pystytään sitten vanhemmalle antamaan sitä aikaa ja tukea, et se on tietenkin se lapsi siinä keskiössä mitä meidän pitää ajatella. (H6)

Mutta kyllähän mejän tehtävänä on kertoa, että minkälaisia erilaisia mahdollisuuksia on saada apua (H2).

Tutkimukseen osallistuneiden lastentarhanopettajien mielestä tärkeimpinä tehtävinä eroauttamisessa on kuitenkin toimia lapsen äänenä, huolehtia lapsen edun toteutu-

misesta sekä tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia päiväkotipäivän aikana. Yhdessä päiväkodissa painotettiin, että vanhemmat ovat yhtä lailla osa päiväkotiyhteisöä, kuin lapsetkin. Osassa taas oltiin vahvasti sitä mieltä, että ainoastaan lapsen tukeminen erossa on päiväkodin päätehtävä.

Varmaan se on se, että me kannatellaan sitä lasta. Mut että se on mun mielestä mejän tärkein homma, että me huolehditaan siitä lapsen hyvinvoinnista niinkun tän päivän aikana. (H1)

Pääsääntöisesti se lapsen tukeminen siinä tilanteessa, ja olla korvina siinä jos vanhemmilla on asiasta jotain, mutta ehkä se lapsi on keskiönä siinäki sitte (H7).

Ne vanhemmat on ihan samalla lailla osa tätä yhteisöä, kun ne lapsetkin (H2).

6.4 Yhteistyövanhemmuuden tukemisen haasteet päiväkodissa

Tutkimukseen osallistuneiden lastentarhanopettajien mukaan yhteistyövanhemmuuden tukemisen haasteena voi olla erilaiset näkemykset vanhempien välillä. Haastatteluissa tuotiin esille, että vanhempien välit voivat olla hyvin riitaisat, eikä välttämättä toinen vanhempi ole halukas keskustelemaan yhteistyövanhemmuudesta, tai ei pidä sitä tärkeänä. Haastatteluiden mukaan vanhemmat saattavat asettaa lastentarhanopettajat välikäteen, jos yhteistyö vanhempien välillä ei toimi.

Ja sitte just taas toisaalta se, et jos toinen ei oo vastaanottavainen niistä vanhemmista siihen semmoseen yhteistyövanhemmuuteen ja että tullaan yhdessä ja hoidetaan asiat yhdessä, niin kyllähän siinä on aika iso haaste sit mejänkään ruveta sitä täällä niinkö rakenteleen, että mites teillä ois toi yhteistyövanhemmuus. (H4)

Ja joskus voi olla että päiväkotikin joutuu välikäteen tai ne yrittäs laittaa päiväkotia välikäteen ja sitten vanhemmat että ”no kerro sinä emminä halua sille puhua” tai muuta jos on vaikeeta. Se ois tosi hyvä, jos vanhemmat pystyisi ite keskustelelee niistä asioista. (H3)

Lastentarhanopettajat toivat esille haastatteluissa, että yhteistyövanhemmuuden tukeminen ja siitä keskusteleminen on haastavaa, jos päiväkodissa nähdään ainoastaan toista vanhempaa. Myös se, että toinen vanhemmista, usein etävanhempi, saattaa

jäää mielipiteidensä kanssa taka-alalle, koetaan haasteena. Toinen vanhempi saattaa asua toisella paikkakunnalla, tai vanhemmat ovat järjestelleet niin, että ainoastaan toinen vanhempi hakee lapset päiväkodista.

No se vois olla ainakin yks haaste, et jos ei sitä yhtä vanhempaa oo koskaan nähnykään, niin tota se on tasan sitä, että sitten vaikka nyt sen äidin kanssa jutellaan siitä tärkeydestä, ja hänen kanssaan juttelee ja häntä kuuntelee. Mut on se eri asia, ku että tavallaan siinä olis ne molemmat vanhemmat. (H2)

Haastatteluissa tuotiin esille, että joskus perheiden huolet menevät lastentarhanopettajan tehtävänkuvan ulkopuolelle, jolloin haasteena voi olla vetää raja omalle työlle, ja mihin asti auttaa perheitä päiväkodissa. Lisää haastetta työhön tuovat tutut ja läheiset asiakkaat, jotka saattavat kertoa muita avoimemmin perheen tilanteesta. Tuttu vanhempi voi kertoa hyvinkin henkilökohtaisia asioita, jotka eivät kuulu lastentarhanopettajien työnkuvaan tai liity ollenkaan lapseen. Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille, että heiltä odotetaan monenlaisia rooleja.

Mutta niin ku se lastentarhanopettajan rooli, nii kyllähän me ollaan sitä paljon täällä mietitty, että ollaanks me täällä mielenterveyshoitajia ja perhetyöntekijöitä ja seksuaaliterapeutteja, niin ku että hyvin monenlaiseen törmää. Ja ne on joskus aika henkilökohtaisia ne vanhempien vuodatukset kun ne tulee sieltä niin ku tunteella. (H9)

Mutta tommosissa mihin sen rajan aika nopeesti vetää nii on just se, että jos ne menee sen toisen vanhemman arvosteluun, vanhempien väliseksi riitelyks tai toisesta, vaikka tai, joku on tarjonnu joskus jotaki että hän voi näyttää jotakin viestejä, tai tiekkö semmosta, kun ne ei kuulu meille. (H10)

Siihenkin vaikuttaa ehkä paljon se, et miten tuttu se perhe on ennestään. Et jos on pitkä asiakkuussuhde jo nii sit voi olla et se perhe helpomminkin tavallaan ei nyt sano et mikään terapeutin rooli vaan siis tavallaan siis purkaa tavallaan semmosia henkilökohtaisia asioita mitkä ei välttämättä oo sit siihen niin ku rooliin mikä meillä täällä on ni niin paljon sit kuitenkin kuulu. (H6)

Haastatteluissa yhteistyövanhemmuuden tukemiseen liittyvät resurssit aiheuttivat kahdenlaisia vastauksia. Osa lastentarhanopettajista oli sitä mieltä, että heillä on liian vähän resursseja pelkän perustyön hoitamiseen eikä arjen jokaisessa tilanteessa

pysty jäädä juttelemaan vanhempien kanssa heidän huolistaan. Osa lastentarhanopettajista taas koki, että siihen löytyy henkilöresursseja, mutta osaamista taas ei ole tarpeeksi. Yhtenä merkittävänä haasteena nähtiin osittain resurssien puute. Haastatteluissa tuli esille, että perheiden tukemiseen ei ole olemassa mitään tiettyä kaavaa tai toimintamallia, jonka mukaan voisi aina toimia. Jokainen lapsi, vanhempi sekä parisuhde on erilainen, ja jokaisen perheen kohdalla toimivat erilaiset keinot.

Resursseja on liian vähän, ihan jo tän meidän perustyön hoitamiseen, ettei ihan päästä noihin laissa vaadittuihinkaan tavoitteisiin, esimerkiksi suunnittelu-aikaa ynnä muuta koskien (H1).

Ylipäättänsä toi aikakeskustelu mikä nyt tuntuu, että on varhaiskasvatuksessa ihan joka puolella, nii aatellaan täällä siitä kyllä aika erilailla, että se on se miten me se aika käytetään hyödyks ja miten me suunnitellaan se päivä ja viikko että sitä aikaa kyllä on jos sen resursoi oikein (H10).

Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille, että kaikki perheet eivät halua kertoa erostaan päiväkotiiin. Lastentarhanopettajien kertoman mukaan eroa saateen piilotella ja salailla, koska tiedetään, että päiväkodissa ajatellaan lapsen etua ja toimitaan tarvittaessa sen mukaisesti. Haastatteluissa tuotiin esille, että lapsen ja vanhempien tukeminen on haastavaa, jos tietoa erosta ei tuoda päiväkotiiin. Lastentarhanopettajat toivat esille, että lapsen oikeanlainen tukeminen voi olla haastavaa, jos ei tiedetä mikä lapsella on hätänä.

Et se oli hirveen hankala meidän auttaa sitä lasta, kun ei ehkä niitä kaikkia kortteja paljasteta tänne päiväkotiiin. Et se on kumminkin sellainen tosi tärkeä asia, et päiväkodissa tiedetään, et jos siellä kotona on semmonen tilanne tulossa, tai ero jo tullu, nii osataan sitte auttaa ja tukea sitä lasta siinä. (H4)

Ne tietää, että päiväkoti kattoo sen lapsen etua, elikkä silloin ne ei varmaan niitä kaikista kipeimpiä niin tännepäin sitten ehkä suodatakaan meidän kautta. Että kun ne tietää, että se lapsen etu eellä mennään täällä. (H8)

6.5 Yhteistyövanhemmuuden tukemisen mahdollisuudet

Haastatteluissa tuotiin esille, että päiväkodeissa on käytössä ilmoitustaulut, joissa vanhemmille tiedotetaan ajankohtaisista aiheista. Ilmoitustaulut nähtiin tehokkaana

tiedottamisen välineenä, sillä vanhemmat lukevat aktiivisesti ilmoitustauluja. Haastatelluissa päiväkodeissa sähköpostitse tulleita ilmoituksia eri palveluiden toiminnasta tulostetaan ilmoitustauluille perheiden saataville, mihin halukkaat vanhemmat voivat sitten tarttua. Lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että olisi hyvä, jos tietoa yhteistyövanhemmuudesta olisi esillä siten, että siihen voisi vanhemmat tarttua, kun heillä on valmius ottaa tukea vastaan. Yhteistyövanhemmuuden nähtiin lisääntyvän, jos tietoa olisi esillä enemmän.

Hyvä esimerkki oli yhtenä kertana yhen isän kanssa, näki yhden hyphen sen vanhempien tämmösen erotilanteeseen liittyvästä vuorovaikutusillasta, että niinku siellä oli jotain luentotyypistä ja keskustelua, nii hän sen siitä tällein että "vau toihan ois hyvä, täytyypä pistää mieleen" ja lähti pois. Elikkä ei tarvinnu sen kummemmin muuta kun että näki meidän ilmoitustaululla jotakin joka johonkin kolahti. Nääkin on niitä mahdollisuuksia, että me pidetään esillä tuolla kaikkee, tiedotetaan niistä. (H9)

Kyllä mä luulen että vois ja lisääntyiski varmaan. Ja tavallaan et sitä olis ainakin esillä, että siihen pystyis tarttumaan sitten kun heillä on se oma valmius. Tuli mieleen et toi ilmoitustaulukin, että siihenkin jotain vaikka sellasia pläjäyksiä tai ei tarvii olla pitkiä stooreja mutta semmosia niin ku ydinjuttuja et mitä tarkoittaa. (H11)

Tutkimukseen osallistuneilta lastentarhanopettajilta kysyttiin kokevatko he tarpeelliseksi, jos Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n ero lapsiperheessä -toiminnan jäsenet tulisivat kertomaan päiväkodin vanhempainiltaan yhteistyövanhemmuudesta. Vastausten mukaan ajatus kuulosti hyvältä, etenkin jos sitä markkinoidaan kaikille perheille, eikä ainoastaan eronneille. Lastentarhanopettajat toivat esille, että yhteistyövanhemmuudesta kertominen kaikille perheille on tärkeää, koska vastuu ei jakaudu välttämättä tasapuolisesti vanhempien kesken, vaikka vanhemmat olisivat yhdessä.

No sekin on ihan älyttömän tärkeätä, koska on paljon niitäki perheitä, jossa molemmat vanhemmat on saman katon alla, mutta se on täysin toisen vanhemman vastuulla (H10).

Tutkimukseen osallistuneiden lastentarhanopettajien mielestä yhteistyövanhemmuudesta voisi puhua vanhemmille entistä varhaisemmassa vaiheessa samalla, kun puhutaan yleisesti vanhemmuudesta. Lastentarhanopettajat toivat esille, että usein

olettamuksena on, että äiti hoitaa ja huolehtii lapsesta, mutta yhteistyövanhemmuudessa vastuu lapsen huolehtimisesta kuuluu molemmille vanhemmille.

Ja sit niin ku tavallaan et ehkä se vois olla myös sellanen neuvolan juttu, et kumminki ku se raskauski niin ku lähtee, et äiti kantaa ja äiti hoitaa, nii tavallaan et sieltä jotenki lähettäis jo sitä yhteistyövanhemmuutta nostaan siellä neuvolassa ja sitte lapsen synnyttyä, että siinä kohtaa se vois olla. (H4)

Haastatteluihin osallistuneet lastentarhanopettajat toivoivat lisää tutkittua tietoa yhteistyövanhemmuudesta ja sen tukemisesta, mikä toisi lisää varmuutta työhön oman persoonallisen työtavan rinnalle. Lastentarhanopettajat kertoivat haastatteluissa myös kaipaavansa vertaiskeskustelua ja kokemusten jakamista eroperheiden kanssa työskentelemisestä kasvattajien kesken, mistä saisi omaan työhön toimintatapoja eroperheiden kanssa työskentelyyn.

Mut ehkä tota nii toivois kuitenkin niin tota, tietoo on paljo ja jokainen työskentelee omalla persoonallaan, mut jotenkin niinku mieltii, että ehkä niinku semmosta vertaiskeskustelua tai semmosta, että kun ei oo koskaan ollu semmosta myrskyisää eroo. Nii kun sitä ei oo vielä tullu nii vähän niin ku kiinnostais jotain etukäteen saada tietää niin ku semmosta että ehkä, et jos on jotain semmosta vinkkiä. (H8)

Haastatteluista selvisi, ettei kukaan lastentarhanopettajista ole saanut työnsä kautta koulutusta eroauttamiseen tai vanhempien tukemiseen liittyen. Haastatteluissa tuotiin esille, että Laukaan kunnassa kyllä koulutetaan päiväkodin henkilöstöä jatkuvasti, mutta jostain syystä ei eroauttamiseen liittyen. Eroauttamista koskevaa koulutusta kohtaan löytyi paljon mielenkiintoa, sillä haastateltavat kokivat jokaisen varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulevan työskentelemään eroperheiden kanssa. Tutkimuksen perusteella yhteistyövanhemmuuteen liittyvä koulutus olisi tarpeellista varhaiskasvatuksen työntekijöille. Haastatteluissa selvitettiin lastentarhanopettajien kiinnostusta yhteistyövanhemmuuteen liittyvästä koulutuksesta, jonka Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n ero lapsiperheessä -toiminnan työntekijät järjestäisivät. Koulutus nähtiin hyvänä ajatuksena, koska siitä saatua tietoa on mahdollista soveltaa moniin työtehtäviin.

Nii ja tavallaan että miten yleistä se on nykypäivänä, et se niin ku ihan varmasti jokaiselle tätä työtä tekeväälle tulee vastaan (H4).

Niin ja siis monestihan ne samat vinkit sopii elämässä moneen moneen muuhunkin. Et se tahtoo olla tän alan hommissa että ku ne on sovellettavissakin kyllä hyvin paljon. (H11)

Lastentarhanopettajien haastatteluista ilmeni, että tietoa eropalveluja järjestävistä tahoista oli niukasti, koska Laukaassa perheet ohjataan hyvinvointi- ja perhekeskukseen (HyPe). Esimerkiksi Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry oli kaikille tutkimukseen osallistuneille yhdistyksenä tuttu, mutta kenelläkään tutkimukseen osallistuneella lastentarhanopettajalla ei ollut tietoa yhdistyksen Ero lapsiperheessä -toiminnasta. Toiminta herätti kuitenkin mielenkiintoa ja yhdistyksen toiminta koettiin tarpeelliseksi. Osa lastentarhanopettajista oli kuitenkin sitä mieltä, että HyPe selkiyttää ”palveluviidakkoa” varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheiden vanhempien näkökulmasta.

Hype! joo juurikin. Sielläkin ku joskus istuis palaverissa. Ennen se oli et käytiin läpi näitä palveluita mitä täällä niin ku lapsiperheille voi olla ja mitä tarvitaan. (H11)

Tänä päivänä ei oo. En kyllä osais sanoa, että mitä palveluita siellä tällä hetkellä on - - mutta mä luulen, että tolle on tosi iso tarve. (H10)

Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille, että yhteistyö eri asiantuntijoiden kesken helpottaisi palveluohjausta. Lastentarhanopettajat kokivat, että palveluohjaus eri palveluiden pariin olisi helpompaa, mikäli ammattilainen olisi kasvoiltaan tuttu, eikä ainoastaan nimeltä. Heidän mielestään asiantuntijoiden ollessa tuttuja, heihin olisi helpompi olla yhteydessä.

Semmosia niin ku yhteistyöpalavereja tavallaan, et tulee ihmiset tutuiksi, se on helpompi niin ku täältäkin päin ottaa tarvittaessa niin ku yhteyttä (H6).

Haastatteluun osallistuneiden lastentarhanopettajien mielestä vanhempien avun hakeminen voi tyssätä siihen, kun sekavan palveluverkoston takia ei ole tietoa mihin ottaa yhteyttä. Heidän mielestään perheet lähtevät hakemaan apua herkemmin mitä

matalampi kynnyks palveluissa on. Lastentarhanopettajat toivat esille myös näkökulman, että kynnyksen hakemiseen voi olla korkea, koska vanhemmat voivat ajatella olevansa huonoja ja epäonnistuneita, jos he eivät pärjääkään itse.

Varmaan ylipäänsä niin ku matalan kynnyksen semmonen, et monesti tuntuu et se on edelleen niin ku missä vaan asiassa jos tarviit niin ku jotain apua tai tukea, et siinäkin tuntuu et on tosi iso jakauma et toiset perheet ottaa niin ku hirmu herkästi sitä apua ja tukea vastaan, ja toisilla taas on tosi voimakas kynnyks, että niin ku se otetaan omalle kontolle et olen tässä huono, kun en yksin selvinny. Sit et sais semmonen kulttuurin siihen, et se ei oo mikään niin ku huono asia pyytää sitä apua. (H6)

Haastatteluissa selvisi, että hieman syrjemmässä asuville vanhemmille eropalvelut sijaitsevat kaukana. Haastatteluissa tuotiin esille kiertävä palvelu, joka ei olisi vain tiettyssä paikassa. Tällöin palvelu tavoittaisi suuremman asiakasjoukon. Haastatteluissa tuotiin esiin myös, että reaaliaikaista videokuvaa verkon välityksellä voisi hyödyntää konkreettisesti paikasta toiseen liikkumisen sijaan.

Joskus tulee mieleen, että pitääks sen paikan olla fyysisesti jossain, et eiks se vois niin kun kiertää vähän. Tai sitten vaikka, että jonkun skype -yhteydessä et sen voi näyttää vanhempainillassa tai jossain niinku, et sen materiaalin sitte sais jotenkin niinku myös sitte liikkuvaks. (H8)

7 Pohdinta ja johtopäätökset

7.1 Tulosten tarkastelu

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin, millainen rooli päiväkodilla on eroauttamisessa ja yhteistyövanhemmuuden tukemisessa. Opinnäytetyön tuloksista voidaan todeta, että päiväkodilla on merkityksellinen yhteiskunnallinen rooli eroauttamisen alkupäässä ja perheiden ongelmien kumuloitumisen ennaltaehkäisyssä.

Myös Haggrén (2018, 69) tuo tutkimuksessaan esiin, että varhainen puuttuminen estää ongelmien kasaantumisen.

Opinnäytetyön tulosten mukaan päiväkotia nähtiin matalan kynnyksen palveluna, koska kaikkien lapsiperheiden on subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä mahdollista käyttää tätä varhaiskasvatuspalvelua. Tämän vuoksi varhaiskasvattajien ja lasten vanhempien kohtaamiset ovat lähes päivittäisiä. Karttusen (2015, 56) tutkimuksesta selvisi, että päiväkotia on muita perheen ympärillä toimivia kasvatus- ja viranmaisverkostoja lähempänä lapsiperheiden jokapäiväistä elämää. Myös Karttusen tutkimuksessa tuodaan esille päivähoiton merkittävää osuutta lapsiperheiden jokapäiväisessä arjessa.

Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että yhteistyövanhemmuus oli käsitteenä vielä vieras tutkimukseen osallistuneille lastentarhanopettajille. Sen asiasisältö oli kuitenkin tuttu, ja se nähtiin merkityksellisenä lapsen hyvinvoinnille. Päiväkodin eroauttamismerkityksen vuoksi on tärkeää, että varhaiskasvattajat ymmärtävät yhteistyövanhemmuuden merkityksen sekä osaavat tukea perheitä eron eri vaiheissa, koska päiväkodeissa erot näkyvät ja tulevat näkymään jatkossakin. Koskelan (2009, 3) teoksen esipuheessa Koiso-Kanttila tuo esille, että kaikki lasten ja perheiden kanssa työskentelevät kohtaavat työssään lapsiperheiden eroja. Peruspalveluiden, kuten päiväkodin ja koulun, päätehtävänä ei kuitenkaan ole eroauttaminen. Haggren (2018, 63) taas tuo tutkimuksessaan esille, ettei eroauttaminen voi jäädä vain eroauttamisen ammattilaisille.

Opinnäytetyön tuloksista voidaan päätellä, että avoin ja luottamuksellinen kasvatusyhteistyö mahdollistaa yhteistyövanhemmuuden tukemisen ja perheen haasteisiin ajoissa sekä oikea-aikaisesti puuttumisen. Opinnäytetyön tuloksista selvisi lastentarhanopettajien tukevan yhteistyövanhemmuutta kuuntelun ja läsnäolon, puheeksi oton sekä keskustelun keinoin. Keskustelussa yhteistyövanhemmuudesta lapsen edun tulee olla keskiössä. Opinnäytetyöstä selvisi, ettei varhaiskasvattajien kuulu neuvoa vanhempia, vaan yrittää saada vanhemmat itse oivaltamaan yhteistyön merkitys lapsen hyvinvoinnille. Varhaiskasvattajilla ei ole myöskään oikeutta puuttua perheen sisäisiin asioihin. Haggrén (2018, 63, 69) tuo esille tutkimuksessaan, että lapsiperheiden kanssa työskentelevillä tulisi olla tarpeeksi osaamista tunnistaa perheiden tuen tarve riittävän ajoissa. Hän toteaa tutkimuksessaan, että lapsiperheiden kanssa

työskentelevien tulisi ottaa rohkeasti puheeksi lapsiperheessä herännyt huoli vanhempien kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja tuoda lapsen näkökulmaa esille erokriisissä.

Opinnäytetyön tulosten mukaan päiväkodin yksi merkittävimmistä rooleista eroauttamisessa ja yhteistyövanhemmuuden tukemisessa on palveluohjaus. Vanhempia ohjataan muiden palveluiden piiriin varhaiskasvattajien resurssien loppuessa, sillä varhaiskasvattajien mahdollisuudet tukea yhteistyövanhemmuutta ovat rajalliset päiväkotiympäristössä. Haggrén (2018, 63, 69) tuo esille tutkimuksessaan, että lapsiperheiden kanssa työskentelevien riittävä osaaminen tuen tarpeen tunnistamiseen auttaa perheen ohjaamista oikea-aikaisesti palveluiden piiriin. Myös Koiso-Kanttila Koskelan (2009, 3) teoksen esipuheessa tuo esille, että lapsiperheiden kanssa työskentelevien tulisi osata tukea lasta sekä vanhempia ohjaamalla heidät tarvittaessa eropalveluiden piiriin. Karttusen (2015, 56) tutkimuksen mukaan päivähoidon toimenkuvaan kuuluu palveluiden pariin ohjaaminen silloin, kun perheen haasteet menevät lastentarhanopettajan työnkuvan ulkopuolelle.

Opinnäytetyön tulosten mukaan varhaiskasvattajien yhtenä roolina on toimia puolueettomina henkilöinä vanhempien erossa. He eivät valitse puolia ja huolehtivat, että molemmat vanhemmat ovat tasavertaisia päiväkodin silmissä. Myös Karttusen (2015, 64) tekemän tutkimuksen mukaan lapsiperheiden henkilökohtainen elämä ja vanhempien keskinäiset välit eivät kuulu päiväkodille. Karttusen mukaan päiväkodin puuttumisen raja kulkee lapsen asioissa ja hyvinvoinnissa.

Opinnäytetyön tuloksista nousi esille, että päiväkotitoimii neutraalina ja perheen tilanteesta ulkopuolisena tukena perheille. Opinnäytetyön tulosten mukaan päiväkotitoimii eronneiden perheiden välillä luonnollisena vaihtopaikkana. Päiväkotitoimii myös yksi pysyvä paikka muuten muuttuvassa arjessa, sillä siellä on tutut aikuiset jakamassa kasvatustuuta eronkin jälkeen. Hokkasen (2005, 65) väitöskirjassa tuodaan esille, että varsinkin eron alkuvaiheessa vanhempien ristiriidat ja tulehtuneet välit saattavat tulla esille vaihtotilanteissa, lapsen siirtyessä vanhemmalta toiselle. Tällaisessa tilanteessa neutraali taho, kuten päiväkotitoimii, voi olla hyvä vaihtoehto vaihtotilanteisiin.

Opinnäytetyössä selvisi, että lastentarhanopettajien keskeisin rooli eroauttamisessa on kuitenkin lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ja lapsen edun varmistaminen. Päiväkodeissa lapsia myös havainnoidaan, ja havaintojen pohjalta vanhempien välistä yhteistyötä pyritään tukemaan. Myös Karttusen (2015, 30, 56) tutkimuksen mukaan päivähoiton pääasialliseen toimenkuvaan kuuluu lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen, mutta myös vanhemmuuden tukijana toimiminen. Hän tuo esille, että päiväkodilla on säännöllisen ja jokapäiväisen arjen havainnoinnin kautta paljon tietoa perheestä.

Opinnäytetyön toisen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin, millaisia haasteita yhteistyövanhemmuuden tukemiselle päiväkodissa on. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että päiväkodissa on kahdenlaisia haasteita: ulkoisia ja sisäisiä. Opinnäytetyön tuloksissa ulkoiset haasteet käsittävät vanhemmasta lähtöisin olevat haasteet, kun taas sisäiset haasteet käsittävät varhaiskasvatuksen resursseista nousevat haasteet. Ulkoiset, vanhemmista lähtöisin olevat haasteet, hankaloittavat varhaiskasvattajan tuen antamista yhteistyövanhemmuuteen vanhempien erotilanteissa silloin, kun vanhemmat riitelevät keskenään, vanhempien näkemykset eivät kohtaa lasta koskevissa asioissa tai kun eroa ei tuoda esille, ja tukea ei haluta ottaa vastaan. Yhteistyövanhemmuuden tukemisen haasteena on myös tuen antamisen epätasa-arvoisuus silloin, kun vanhempien osallistuminen varhaiskasvatukseen ei ole yhtä säännöllistä. Toista vanhempaa ei välttämättä nähdä eron jälkeen ollenkaan.

Opinnäytetyössä haasteeksi nousi, että kaikki vanhemmat eivät halua tuoda eroa tietoon päiväkotiin. Haastateltujen lastentarhanopettajien mielestä erosta kertominen päiväkotiin olisi tärkeää, jotta lasta sekä vanhempia voidaan tukea. Myös lapsen normaalista poikkeavaa käytöstä olisi helpompi ymmärtää. Tässä voi olla kyseessä vain näkemusero vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Esimerkiksi Kauppisen (2013, 136) tutkimuksessa tuotiin esille, että vanhemmat saattavat ajatella eron olevan henkilökohtainen, yksityiselämää koskettava asia, joka ei kuulu päiväkodille. Kauppinen kuitenkin tuo tutkimuksessaan esille sen, että päiväkodeissa olisi mahdollista havainnoida lapsen hyvinvointia kriisitilanteessa. Karttunen (2015, 34) tuokin tutkimuksessaan esiin, että vanhempien erotilanne heijastuu usein lapsen käytökseen.

Opinnäytetyön tulosten mukaan myös sisäiset, työympäristöstä tulevat, haasteet vaikeuttavat tuen antamista. Sisäiset haasteet käsittävät lastentarhanopettajan resurssien puutteet liittyen aikaan ja ajankäyttöön, varhaiskasvattajien osaamiseen sekä henkilöstön määrään. Opinnäytetyön tulosten mukaan epävarmuutta osaamiseen tuo se, ettei ole tiettyä toimintamallia eroperheiden kanssa työskentelyyn perheiden yksilöllisyyden vuoksi. Opinnäytetyön tuloksista havaittiin, että resursseihin liittyvä aikakeskustelu herätti eriäviä mielipiteitä lastentarhanopettajien keskuudessa. Osa haastatteluun osallistuneista oli sitä mieltä, ettei aika riitä kunnolla edes perustyön hoitamiseen, kun taas osa oli sitä mieltä, että aika riittää kyllä, mikäli sen resursoi oikein. Myös Kaukoluoto (2010, 188) nostaa tutkimuksessaan esiin päiväkodin yhtenä perustyön haasteena henkilökunnan vähyyden suhteessa tarpeeseen, jonka vuoksi päiväkodin arjessa on jatkuva kiire.

Opinnäytetyössä selvisi, että päiväkodin sisäisiin haasteisiin voi liittyä myös varhaiskasvattajien työnkuvan rajaaminen ja se, kuinka pitkälle heidän on työnkuvansa puitteissa mahdollisuus tukea perhettä, ennen kuin heidät ohjataan toisiin palveluihin. Karttunen (2015, 57) puolestaan tuo tutkielmassaan esille, että päiväkodin henkilökunta tiedosti vahvasti oman työn rajat, ja koettiin, että heillä on oikeus puuttua päiväkodissa ainoastaan lasta koskeviin asioihin.

Kaukoluodon (2010, 67) tutkimuksen mukaan päiväkodin ja vanhempien välinen yhteistyö on muuttanut muotoaan haasteellisemmaksi, jonka vuoksi osa päiväkodin työntekijöistä kokevat yhteistyön henkisesti kuormittavaksi. Hänen tutkimuksensa mukaan työ vaatii entistä enemmän asiantuntijuutta, ammattitaitoa ja työvälineitä. Hän pohtii tutkimuksessaan, riittääkö lastentarhanopettajien nykyinen koulutus ja asiantuntemus vastaamaan nykyiseen tarpeeseen. Karttunen (2015, 30) tuo ilmi, että päiväkodissa on alkanut näkyä monimuotoisempia haasteita, kuin ainoastaan kasvatukseen liittyvät kysymykset.

Opinnäytetyön kolmannen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin, miten yhteistyövanhemmuuden tukemista voisi päiväkodissa kehittää. Kehittämisajatukset jakautuivat selkeästi kahteen ryhmään: tiedolliseen ja palveluverkostolliseen kehittämiseen. Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan päätellä, että tietoa yhteistyövanhemmuudesta voisi olla enemmän niin vanhemmilla kuin varhaiskasvattajillakin. Tämä voisi osaltaan lisätä vanhempien välisen yhteistyövanhemmuuden toteutumista.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että yhteistyövanhemmuudesta olisi hyvä puhua jo yleisesti vanhemmuuden yhteydessä, eikä vasta eron jälkeen. Lehtimäki (2016, 69) tuokin tutkimuksessaan esille, että kaikki hänen tutkimukseensa osallistuneet vanhemmat ymmärsivät vanhempien välisen yhteistyön ja kommunikoinnin tärkeyden lapsen hyvinvoinnille. Tiedosta huolimatta yhteistyö entisen kumppanin kanssa on haastavaa eron liittyvässä tunnemylläkässä.

Opinnäytetyön tuloksista nousi esille, että varhaiskasvattajat tarvitsevat lisää tietoa yhteistyövanhemmuudesta, jotta he voisivat tukea vanhempien välistä yhteisvanhemmuutta aiempaa paremmin. Koulutukset, tutkittu tieto, varhaiskasvattajien välinen vertaiskeskustelu eroihin liittyen sekä käytännön vinkit eroperheiden kohtaamiseen toisivat lisää varmuutta varhaiskasvattajien työhön. Haggrénin (2018, 72) tutkimuksen mukaan vanhemmat toivoivat eron liittyen erilaisia neuvoja ja ohjeita asiiantuntijoilta, ei omalta sosiaaliselta verkostolta.

Opinnäytetyön tuloksista voidaan todeta, että eropalveluverkosto saattaa näyttäytyä sekavana vanhemman näkökulmasta, ja siksi avun hakeminen voi olla haastavaa. Myös kaukana sijaitsevat palvelut voivat lisätä kynnystä avun hakemiseen. Myös Lehtimäki (2016, 62) tuo tutkimuksessaan esille, että avun saaminen voi olla haasteellista palvelujärjestelmän toimimattomuuden takia. Haggrénin (2018, 59) mukaan palveluihin löytäminen voi olla vaikeaa, vaikka niitä olisikin saatavilla.

Opinnäytetyön tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvattajien tietämys eropalveluja järjestävistä tahoista oli niukkaa. Tutkimustulosten mukaan eropalvelujen työntekijöiden tuttuus nähtiin palveluohjausta helpottavana tekijänä. Myös Haggrénin (2018, 65) tutkimuksen mukaan erilaisia eropalveluita on olemassa, mutta niistä ei tiedoteta tarpeeksi. Kauppinen (2013, 154) toteaa, että kaikille eroa harkitseville tai jo eronneille perheenjäsenille tulisi olla tarjolla monenlaisia tukipalvelun muotoja, joista jokaisella olisi mahdollisuus löytää itselleen sopiva palvelu.

Kääriäinen (2012, 43) tiivistää artikkelissaan hyvin eron liittyvän palvelurakenteen kehittämisen tarpeet. Eronneet vanhemmat tarvitsevat rohkaisua avun hakemiseen sekä lisää tietoa eron vaikutuksesta lapseen. Ammatillaiset puolestaan tarvitsevat lisää tietoa oikea-aikaisen ja oikeanlaisen avun antamiseen.

Eroauttaminen on tällä hetkellä yhteiskunnallisessa muutoksessa. Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) -muutosohjelman myötä eropalveluita kehitetään osana muiden palveluiden kehittämistä. Lape -muutosohjelma pyrkii kehittämään palvelujärjestelmää, selkiyttämään lapsiperheiden eropalveluita sekä parantamaan lapsiperheiden kanssa työskentelevien osaamista kohdata ja palveluohjata erotilanteissa olevia perheitä. LAPE-muutosohjelman myötä osaan Suomen kunnista on avattu perhekeskuksia. (Eroauttamisen palveluilla kohti yhteistyövanhemmuutta n.d., 1.) Opinnäytetyön tuloksista voidaan todeta, että ainakaan Laukaan alueella kaikilla varhaiskasvattajilla ei vielä ole vahvaa tietämystä oman alueen eropalveluista, eikä heitä ole koulutettu eroauttamiseen liittyen. Laukaassa toimii LAPE –muutosohjelman mukainen hyvinvointi- ja perhekeskus (HyPe), jonka nähtiin opinnäytetyön tulosten mukaan selkeyttävän palveluviidakkoa, ja helpottavan avun hakemista. Toisaalta taas se on kaventanut entisestään varhaiskasvattajien tietämystä erilaisia palveluja järjestävistä tavoista, sillä kaikki palveluohjaus tapahtuu perhekeskukseen.

7.2 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Tämä opinnäytetyö tuotti tietoa Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:lle, jonka pohjalta he voivat kehittää Lapsi eroperheessä -toimintaansa. Opinnäytetyö tuotti tärkeimpänä tietona yhdistykselle sen, että heidän kannattaisi jalkautua päiväkoteihin, sillä päiväkodin tavoittaessa suurimman osan lapsiperheistä. Opinnäytetyössä nousi esille, ettei lastentarhanopettajilla ollut tietoa Keski-Suomen alueella toimivista eropalveluista, varsinkaan järjestöjen tarjoamista palveluista. Tämän vuoksi Keski-Suomen ensi- ja turvakodin olisi hyvä itse viedä palveluitaan tiedoksi päiväkoteihin ottamalla suoraan niihin yhteyttä, tai konkreettisesti vierailemalla päiväkodeissa. Varhaiskasvattajien palvelutietämys voisi lisätä päiväkodin asiakkaiden palveluohjausta yhdistyksen eropalveluihin. Kynnys palveluihin ohjaamiseen madaltuisi myös, mikäli varhaiskasvattajat ja eropalveluiden työntekijät olisivat konkreettisesti tekemisissä. Opinnäytetyön haastatteluissa tuotiin esille, että Laukaassa perheitä ohjataan HyPeen eli hyvinvointi- ja perhekeskukseen, joten myös HyPen kanssa yhteistyötä tekemällä Keski-Suomen ensi- ja turvakoti tavoittaisi monia perheitä Laukaan alueelta.

Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry voisi viedä tietoa yhteistyövanhemmuudesta niin vanhemmille kuin varhaiskasvattajillekin. Päiväkotien ilmoitustaulut ovat tehokas tiedottamisen väline, ja yhdistys voisi viedä päiväkotien ilmoitustaululle tietoa yhteistyövanhemmuudesta sekä esitteitä yhdistyksen eroauttamispalveluista. Näin vanhemmat voivat itsenäisesti haalia tietoa palveluista, ja halutessaan ottaa yhteystiedot ylös, tai palata asiaan myöhemmin. Yhdistyksen eroauttamisen esitteitä voisi myös jakaa jokaiselle perheelle lasten lokeroiden kautta.

Yhdistys voisi koota varhaiskasvattajille yleisiä ohjeistuksia vanhempien tukemiseen erossa heidän tehtävänkuvansa ja resurssiensa mukaisesti. Haastatteluun osallistuneet lastentarhanopettajat kaipasivat juurikin ohjeita ja toimintamalleja vanhempien eroauttamiseen. Yhdistyksen nettisivut ovat myös yksi hyvä keino tiedon jakamiseen. On siis tärkeää huolehtia, että nettisivut ovat ajan tasalla, selkeät ja yhteystiedot helposti löydettävissä.

Opinnäytetyössä nousi esille, että Laukaan sekä Jyväskylän palvelut saattavat olla kaukana osalle Laukaan alueella asuville. Opinnäytetyön haastatteluissa pohdittiin sitä, voisiko Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n palveluita tuoda asiakkaiden luokse. Yhdistys voisi esimerkiksi mennä päiväkotien vanhempainiltoihin antamaan tietoa yhteistyövanhemmuudesta kaikille perheille, ei vain eroperheille. Haastatteluista nousi ajatus, että jos paikan päälle meneminen ei ole mahdollista, voisiko Keski-Suomen ensi- ja turvakoti osallistua vanhempainiltoihin jonkin videopuhelun mahdollistavan palvelun, kuten esimerkiksi Skypen, välityksellä. Muutoinkin videopuhelumahdollisuuksia voisi hyödyntää aiempaa enemmän palveluiden järjestämisessä, kuten erotukihenkilötoiminnassa.

Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että yhteistyövanhemmuudesta olisi hyvä puhua jo varhaisemmassa vaiheessa, esimerkiksi silloin kun lasta aletaan odottaa. Neuvoloiden kanssa yhteistyön tekeminen sekä neuvolan työntekijöiden tukeminen ja heille tiedon antaminen tämän asian tiimoilta voisi olla myös tarpeellista.

Keski-Suomen ensi- ja turvakoti voisi mennä päiväkoteihin kouluttamaan ja antamaan tietoa varhaiskasvatuksen työntekijöille siitä, kuinka he voisivat työnkuvansa ja resurssiensa puitteissa tukea yhteistyövanhemmuutta ja vanhempia erossa. Koulutus voisi olla joko yksikkökohtaista tai suuremmalle joukolle suunnattua. Haastatteluissa

myös toivottiin vertaistukea ja kokemusten jakamista toisten varhaiskasvattajien kesken. Tämän voisi yhdistää esimerkiksi koulutukseen. Koulutuksessa voisi myös käyttää hyväksi videopuhelupalvelua, jolloin haasteeksi ei tule paikan päälle liikkuminen.

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin vanhempien tukemista ja auttamista varhaiskasvattajien näkökulmasta sekä keinoja, millä vanhempia tuetaan varhaiskasvatuksessa eroon liittyvissä asioissa. Aihetta olisi kuitenkin hyvä tutkia vielä vanhempien näkökulmasta; millaisia kokemuksia ja näkemyksiä vanhemmilla on päiväkodin merkityksestä eroauttamisessa ja yhteistyövanhemmuuden tukemisessa, tai mitä kautta vanhemmat ylipäätään löytävät eropalveluihin. Myös neuvoloiden tietämystä yhteistyövanhemmuudesta ja eropalveluverkostotietämyksestä olisi mielenkiintoista kartoittaa. Myös päiväkodin ja Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n yhteistyötä eroauttamiseen liittyen voisi tutkia lisää näkökulmasta, kuinka päiväkotin ja Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry voisi yhteistyössä tukea lasta erossa, esimerkiksi järjestämällä päiväkotiin lasten eroryhmän.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Jotta tutkimus voi noudattaa hyvää tutkimusetiikkaa ja olla luotettava, tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimuseettinen lausuntakunta on laatinut ohjeen, jonka tarkoituksena on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä sekä ennaltaehkäistä epärehellisyyttä. Opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä lisää koko tutkimusprosessin ajan kestävä huolellisuus, tarkkuus ja rehellisyys. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 4, 6.) Tässä opinnäytetyössä on noudatettu koko opinnäytetyöprosessin ajan hyvän tieteellisen käytännön ohjetta. Opinnäytetyössä huomioitiin erityisesti tutkimusetiikan eri piirteet, koska tutkimus tehtiin verrattain pienellä paikkakunnalla.

Opinnäytetyön toimeksiantajan, Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n edustajien kanssa tehtiin yhteistyötä koko opinnäytetyöprosessin ajan, ja heidän tarpeensa ja toiveensa huomioitiin tutkimuksen teossa. Opinnäytetyöprosessin alussa Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n hallitus hyväksyi opinnäytetyön tekemisen yhdistykseen, minkä jälkeen tutkimuslupa haettiin Laukaan kunnalta. Yksityisiltä päiväkodeilta vielä varmistettiin erikseen, onko tutkimuslupa kunnossa. Tutkimukseen valikoitiin sekä

yksityisiä että kunnallisia päiväkotia, koska päiväkotien määrä Laukaan alueella on vähäinen, ja päiväkotia haluttiin mukaan mahdollisimman monta anonymiteetin parantamiseksi. Vuorohoito jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska niitä on Laukaan alueella vähän. Anonymiteetin säilyttäminen olisi ollut haastavaa esimerkiksi silloin, jos vastauksista olisi tullut esille vuorohoito ja sen näkökulma yhteistyövanhemmuuden tukemiselle.

Opinnäytetyön tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja siitä kerrottiin osallistujille. Heiltä hankittiin suostumus erillisellä suostumuslomakkeella, joka on tämän opinnäytetyön liitteenä (Liite 3). Haastatteluun osallistuneille kerrottiin, että kaikki tunnistetiedot anonymisoidaan niin, ettei valmiista opinnäytetyöstä voi yhdistää heidän vastauksiaan heihin tai päiväkotiin, jossa he työskentelevät. Haastateltavilta pyydettiin myös lupa haastattelun äänittämiseen ja videointiin.

Tutkimusaineiston säilytyksessä kiinnitettiin erityistä huomiota varovaisuuteen. Tutkimusaineistoa säilytettiin vain tutkijoiden hallussa, ja sitä on käytetty ainoastaan tämän opinnäytetyön tekemiseen. Videoiden säilytykseen kiinnitettiin erityistä varovaisuutta, koska sen levitessä henkilöllisyys tulisi äänitteitä helpommin esille. Opinnäytetyön valmistuttua tutkimusaineisto hävitettiin asianmukaisesti. Litterointivaiheessa henkilöiden ja päiväkotien nimet jätettiin kirjoittamatta, ja henkilöt saivat sattumanvaraisen koodin H1 ja H11 väliltä. Koska haastattelu oli pari- tai ryhmähaastattelu, opinnäytetyössä huomioitiin se, ettei samassa haastattelussa olevia pystytä yhdistämään toisiinsa. Myös selkeät murre sanat muutettiin opinnäytetyöhön kirjakieliseksi sanoiksi anonymiteetin suojaamiseksi. Opinnäytetyössä käytettyjen suorien lainausten kohdalla käytettiin harkintaa, jotta henkilö ei ole tunnistettavissa pienen kunnan vuoksi.

Laadullista tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin tutkimusprosessin johdonmukaisuus on olennainen tekijä hyvälle tutkimukselle. Tutkimuksen luotettavuutta lisää jokaisen prosessin vaiheiden kuvaaminen tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Tutkimusraportissa tulee olla riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 149, 163-164.) Epärehellisyys, piittaamattomuus, havaintojen vääristely, plagiointi tai toisen aineiston käyttäminen omilla nimillä on hyvän tieteellisen käytännön loukkaamista (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 8-9).

Opinnäytetyön luotettavuuden varmistamiseksi edellä mainittuihin asioihin on kiinnitetty huomiota koko opinnäytetyöprosessin ajan, ja kaikki valinnat on pyritty perustelemaan mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyötä on tehnyt koko opinnäytetyöprosessin ajan kaksi henkilöä. Tämä lisää opinnäytetyön luotettavuutta, koska opinnäytetyö muodostui kahden ihmisen ajatuksista, näkökulmista ja tulkinnoista, joita pystyttiin vertailemaan keskenään. Lähteet opinnäytetyöhön on valittu lähdekriittisyys huomioiden. Lähteet valittiin niin, että ne olivat opinnäytetyön aiheen kannalta olennaisia, ja niissä oleva tieto oli ajantasaista.

Valitut aineistonkeruumenetelmät, teemahaastattelu sekä pari- ja ryhmähaastattelu, ja riittävä tutkimusaineiston koko mahdollistivat sen, että kaikkiin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin ja tavoitteisiin saatiin monipuolisia ja luotettavia tuloksia. Kohde-ryhmäksi opinnäytetyön tutkimukseen valikoituivat lastentarhanopettajat, koska he ovat päävastuussa toiminnan suunnittelusta, arvioinnista ja kehittämisestä varhaiskasvatuksessa. Lastentarhanopettajien koettiin tietävän aiheesta, ja antavan hyviä ammatillisia näkökulmia opinnäytetyön tavoitteiden ja tutkimuskysymysten kannalta.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy olennaisesti haastatteluaineiston laatu. Haastatteluaineiston laatuun voidaan kiinnittää huomiota ennen itse haastattelua tekemällä hyvä haastattelurunko. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 184-185.) Opinnäytetyön haastattelurungon tekemisessä otettiin huomioon ohjaavien opettajien ja toimeksiantajan näkemykset. Lisäksi haastattelurunko esitettiin kahdella lastentarhanopettajaopiskelijalla, jotta varmistuttiin, että kysymykset ovat ymmärrettäviä, keskustelua herättäviä ja antavat monitahoisia vastauksia. Myös tutkimukseen osallistuneille toimitettiin etukäteen haastattelun teemat ja niitä tarkentavat apukysymykset, millä varmistettiin haastatteluun osallistuvien riittävä tieto sekä ymmärrys tutkimuksen aiheesta, ja siten luotettavien ja validien vastausten saaminen.

Haastatteluaineiston laatuun ja siten tutkimuksen luotettavuuteen voidaan vaikuttaa myös sillä, että haastattelun tallennukseen käytettävät välineet toimivat (Hirsjärvi & Hurme 2015, 184-185). Laitteet, joilla äänitys ja kuvaus suoritettiin, testattiin ennen varsinaista haastattelua. Haastattelut äänitettiin kolmella eri laitteella, jotta varmistuttiin siitä, että äänitteistä saa selvää ja haastattelut ovat tallentuneet kokonaisuudessaan. Lisäksi haastattelut videoitiin, jotta voitiin varmistua siitä, kuka puhuu mil-

loinkin pari- tai ryhmähaastattelussa. Videointi myös mahdollisti haastateltavien vastausten paremman ymmärtämisen, kun videolta voitiin tarkkailla jälkikäteen myös haastateltavien sanatonta viestintää. Haastattelussa kysyttiin ensisijaisesti avoimia kysymyksiä, jotta haastateltavia ei johdateltu tiettyihin vastauksiin. Haastattelussa oli mahdollista pyytää puolin ja toisin tarkennusta kysymyksiin ja vastauksiin, jotta kaikki haastattelun osapuolet ymmärsivät toisiaan. Haastattelujen alkuun määriteltiin käsite yhteistyövanhemmuus, jotta siitä puhuttaessa kaikki puhuisivat samasta asiasta ja ymmärtäisivät aiheen ja kysymykset samalla tavalla.

Luotettavuuden lisäämiseksi litteroinnille sovittiin yhteiset säännöt. Litterointi tehtiin sanasta sanaan kokonaisuudessaan toistuvia täytesanoja pois jättäen, jotta molempien tutkijoiden oli helppo hahmottaa haastattelun kokonaisuus. Litterointi sanasta sanaan mahdollisti myös sen, että tulokset pystyttiin muodostamaan suoraan haastateltavien vastauksista.

Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 189) mukaan huomioitavaa on se, että tutkimuksessa on kyseessä tutkijan tulkinnat ja aiemmin omaksuttu tieto, johon hän yhdistelee haastateltavien käsityksiä. Opinnäytetyössä huomioitiin se, että tutkijoiden aiemmat kokemukset ja tieto saattoivat ohjata tulosten syntymistä. Jokainen vaihe raportoitiin rehellisesti, eikä tietoa tai aineistoa vääristelty. Luotettavuudessa huomioitiin myös se, ettei tutkimukseen osallistuneiden lastentarhanopettajien taustoja tiedetty. Joillain lastentarhanopettajilla on voinut olla taustalla oma ero, jolloin vastaukset ovat saattaneet heijastua enemmän omasta elämästä kuin ammatillisesta näkökulmasta.

Haasteeksi pari- ja ryhmähaastattelussa nousi se, ettei kaikki haastatteluun osallistuneet puhuneet yhtä paljon. Tämä herättää kysymyksen siitä, että ovatko kaikki varmasti saaneet sanoa mielipiteensä ja näkemyksensä. Huomioitavaa on kuitenkin se, ettei tutkijoilla ollut entuudestaan kokemusta tutkimuksen tekemisestä, vaan tutkimukseen valmistautuminen oli kirjallisuuden ja niistä tehtyjen tulkintojen varassa. Kokemattomuus voi osaltaan vaikuttaa siihen, millaisia tuloksia opinnäytetyön tutkimuksesta on saatu.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Apua eroon -chat. N.d. Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä apua eroon sivusto. Viitattu 15.1.2019. <https://apuaeroon.fi/info/chat/>.
- Apua verkosta. N.d. Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä apua eroon sivusto. Viitattu 30.1.2019. <https://apuaeroon.fi/palveluhaku/apua-verkosta/>.
- Backman, A. 2018. Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry. Ero lapsiperheessä -toiminnan työntekijä.
- Belt, H. 2018. Lapsellinen ero. Helsinki: Kosmos.
- Braun, V. & Clarke, V. 2006. Using thematic analysis in psychology. Viitattu 18.12.2018. http://eprints.uwe.ac.uk/11735/2/thematic_analysis_revised_-_final.pdf.
- Brinkmann, S. 2013. Qualitative Interviewing. Understanding Qualitative Research. New York: Oxford University Press. Viitattu 31.1.2019. <https://janet.finna.fi/>, Ebook Central.
- Eroauttamisen palveluilla kohti yhteistyövanhemmuutta. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.2.2019. <https://stm.fi/documents/1271139/2802197/Eroauttamisen+palveluilla+kohti+yhteisty%C3%B6vanhemmuutta.pdf/ebd8fd00-5666-4930-b2e8-e245edaf2e8d/Eroauttamisen+palveluilla+kohti+yhteisty%C3%B6vanhemmuutta.pdf.pdf>.
- Ero lapsiperheessä -toiminta. N.d. Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry. Viitattu 6.1.2019. <http://ksetu.fi/tarvitsetko-apura/vauva-ja-perhetyo/jarjestolahtoinen-avopalvelu/ero-lapsiperheessa-toiminta/>.
- Haggrén, T. 2018. Kokemuksia eron jälkeisestä sosiaalisesta tuesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, sosiaalityö. Viitattu 23.1.2019. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58577/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201806153233.pdf>.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus. Perusteita. Helsinki: Books on Demand.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 19.1.2019. <https://janet.finna.fi/>, Ellibs.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- HyPen esittely. N.d. Laukaan hyvinvointi- ja perhekeskuksen sivusto. Viitattu 12.1.2019. <https://hype.laukaa.fi/hypen-esittely/>.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 10.5.2018. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Häkkänen-Nyholm, H. & Nyholm, J-O. 2015. 130 kysymystä avioerosta. Psykologin ja lakimiehen opas hyvään eroon. Helsinki: Readme.fi.
- Hämäläinen, J. 2012. Huoltoriidan kallis hinta – eroauttamisen rakenteet ja kustannukset. Julkaisussa Nuoren tukeminen vanhempien erotessa - tutkimusnäkökulmia ja hyviä käytäntöjä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2011. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 2. muuttamaton painos. Helsinki: Kirjapaja.
- Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Julkaisussa Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Toimittanut J. Syrjälä. Helsinki: Väestöliitto, 11-19.
- Karttunen, S. 2015. Perheen ongelmiin puuttumisen mahdollisuudet ja rajat päiväkodin työntekijöiden kertomana. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, sosiaalityö, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Viitattu 23.1.2019. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97218/GRADU-1432888882.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Väitöskirja. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 231. Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteiden laitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kauppinen, N. 2013. Eron jälkeinen selviytyminen ja onnistunut yhteistyö eroperheiden tarinoissa. Licensiaatintutkimus. Turun yliopisto, sosiaalitieteiden laitos, lapsi- ja nuorisososiaalityön ammatillinen licensiaattitutkinto/erikoistumiskoulutus. Viitattu 23.1.2019. <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=60ceecbb-8026-47c1-8345-07641897ea96>.
- Kiianmaa, K. 2008. Hyvä ero. Uusi elämä. Helsinki: Multikustannus.
- Kinnunen, S. 2010. Kun tiet eroavat. Elämää avioeron jälkeen. Kauniainen: Perussanoma.
- Koskela, R. 2009. Ero lapsiperheessä. Miten tukea lasta ja vanhempia? Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Kruk, E. 2013. Equal Parenting Presumption: Social Justice in the Legal Determination of Parenting after Divorce. Montreal: McGill-Queen's University Press. Viitattu 31.1.2019. <https://janet.finna.fi/>, Ebook Central.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

- Kääriäinen, A. 2012. "Mieti miten eroat!" - Vanhemmuus eron jälkeen. Julkaisussa Nuoren tukeminen vanhempien erotessa - tutkimusnäkökulmia ja hyviä käytäntöjä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja Perheneuvontaliitto.
- L 361/1983. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Annettu 8.4.1983. Viitattu 15.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>.
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Annettu 13.7.2018. Viitattu 15.1.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>.
- Laine, J. 2014. Kohti uutta onnea. Käytännönläheinen avioero-opas. Helsinki: Basam Books.
- Lehtimäki, S. 2016. Mikä muuttuu vai muuttuuko mikään? Tutkimus eron jälkeisistä vanhemmuuskokemuksista. Pro gradu -tutkimus. Turun yliopisto, sosiaalityö, sosiaalityö. Viitattu 23.1.2019. http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/130575/gradu_sosiaalityo%F6_2016_Saima_Lehtimaki.pdf?sequence=2.
- Leonoff, A. 2015. The good divorce. A psychoanalyst's exploration of separation, divorce, and childcare. Lontoo: Karnac Books. Viitattu 4.2.2019. <https://janet.finna.fi/Ebook Central>.
- Linnankoski, J. & Valtonen, M. 2008. Erosta elossa. Ero-opas miehille. Helsinki: Mies-sakit ry.
- Luokkanen, H. 2015. Hyvä erovanhemmuus eron kokeneiden kuvaamana. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, sosiaalityö, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Viitattu 23.1.2019. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98331/GRADU-1451567140.pdf?sequence=1>.
- Malinen, V. & Kumpula, S. 2005. Terve ja toimiva parisuhde – vanhemmuuden kivijalka. Julkaisussa Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Toimittanut J. Syrjälä. Helsinki: Väestöliitto, 43-49.
- Mäkijärvi, L. 2014. Kahden kodin lapset. Miten tuen lasta vanhempien erossa. Jyväskylä: Docendo.
- Oikeusministeriö. 2018. Lapsenhuoltolakiin tulossa lapsen asemaa parantavia uudistuksia. Tiedote. Viitattu 1.2.2019. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lapsenhuoltolakiin-tulossa-lapsen-asemaa-parantavia-uudistuksia.
- Parkinson, P. 2011. Family Law and the Indissolubility of Parenthood. New York: Cambridge University Press. Viitattu 31.1.2019. <https://janet.finna.fi/>, Ebook Central.
- Perheterapia. N.d. Psykoterapiapalvelu Solmujensilta. Viitattu 11.4.2018. <http://www.solmujensilta.com/perheterapia.htm>.
- Pihlaja, P. & Viitala, R. 2018. Muuttuva varhaiskasvatus. Julkaisussa Varhaiserityiskasvatus. Toimittanut P. Pihlaja & R. Viitala. Jyväskylä: PS-kustannus, 17-50.
- Pruuki, H. 2017a. Hyvä ero lapsen ja nuoren näkökulmasta. Julkaisussa Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Toim. H. Pruuki & J. Sinkkonen. Helsinki: Kirjapaja, 67-93.

- Pruuki, H. 2017b. Mistä saan apua. Julkaisussa Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Toim. H. Pruuki & J. Sinkkonen. Helsinki: Kirjapaja, 168-178.
- Rantala, A. & Uotinen, S. 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Julkaisussa Varhaiserityiskasvatus. Toimittanut P. Pihlaja & R. Viitala. Jyväskylä: PS-kustannus, 121-140.
- Rauhala, I. 2014. Eron keskellä. Helsinki: Otava.
- Rosenborg, M. 2018. Sinä selviät kyllä. Erovuoden matkaopas. Helsinki: Otava.
- Sclafani, J. 2012. The Educated Parent 2. Child Rearing in the 21st Century. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC. Viitattu 31.1.2019. <https://janet.finna.fi/>, Ebook Central.
- Sinkkonen, J. 2017a. Erilaiset liitot, erilaiset erot. Julkaisussa Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Toim. H. Pruuki & J. Sinkkonen. Helsinki: Kirjapaja, 11-20.
- Sinkkonen, J. 2017b. Vanhempien eron vaikutukset lapsiin. Julkaisussa Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Toim. H. Pruuki & J. Sinkkonen. Helsinki: Kirjapaja, 21-35.
- Sinkkonen, J. 2017c. Lasten asumisjärjestelyt eron jälkeen. Julkaisussa Lapsi ja ero. Eväitä eteenpäin. Toim. H. Pruuki & J. Sinkkonen. Helsinki: Kirjapaja, 105-118.
- Stolbow, M. 2014. Erosta eteenpäin. Helsinki: WSOY.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. N.d. Kirkon perheneuvonta auttaa maksutta. Suomen evankelisluterilaisen kirkon sivusto. Viitattu 3.2.2019. <https://evl.fi/apua-ja-tukea/ihmissuhteet/kirkon-perheneuvonta-auttaa-maksutta>.
- Tietoa liitosta. N.d. Ensi- ja turvakotien liitto. Lasten ja perheiden ääni ja edunvalvoja. Viitattu 30.1.2019. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/>.
- Tilastokeskus. 2018. Tilastokeskuksen sivusto. Viitattu 15.1.2019. http://tilastokeskus.fi/til/ssaaty/2017/ssaaty_2017_2018-05-08_tie_001_fi.html?ad=notify.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Vanhemman opas. N.d. Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Vanhemmuus ei pääty eroon. Neuvokeskus. Ensi- ja turvakotien liiton opas.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. 2016. Opetushallitus. Viitattu 25.4.2018. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet luonnos. 2018. Opetushallitus. Viitattu 15.1.2019. https://www.oph.fi/download/194308_vasu_perusteet_luonnos_01112018.pdf.
- Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Julkaisussa Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Toimittanut M. Vilén, P. Seppänen, N. Tapio & R. Toivanen. Helsinki: Kirjapaja, 9-60.
- Vuosikertomus. 2017. Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry.

Warshak, R. 2012. Eromyrkky. Kuinka suojella lasta avioerotilanteessa. Helsinki: Gummerus.

Yksin ei tarvitse pärjätä – olemme kanssasi. N.d. Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry. Viitattu 6.1.2019. <http://ksetu.fi/tarvitsetko-apua/>.

Liitteet

Liite 1. Sähköpostitse lähetetty saatekirje

Tervehdys!

Olemme sosionomiopiskelijat Tanja Mäki ja Suvi Soikka Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Olemme tekemässä opinnäytetyötä, jonka aiheena on yhteistyövanhemmuuden tukeminen päiväkodeissa. Opinnäytetyössämme tarkastelemme yhteistyövanhemmuutta eron jälkeisenä yhteistyössä tehtävänä vanhemmuutena. Olemme kiinnostuneet aiheesta, koska lapsen näkökulmasta hyvin hoidettu ero ei satuta lasta yhtä paljon kuin huonosti hoidettu ero. Päiväkoti tavoittaa monia lapsiperheitä ja saattaa olla useiden perheiden ainoa säännöllisesti käytössä oleva palvelu. Haluamme selvittää opinnäytetyömme avulla millainen rooli päiväkodilla on vanhempien tukijana eroauttamisessa. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Halutessanne voitte tutustua lisää Keski-Suomen ensi- ja turvakodin toimintaan osoitteessa <http://ksetu.fi/>.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda päiväkotiympäristön merkitystä näkyvämmäksi eroauttamisessa. Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata lastentarhanopettajien käsityksiä yhteistyövanhemmuudesta sekä heidän mahdollisuuksiaan tukea sitä päiväkotiympäristöissä. Opinnäytetyön avulla Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry voi kehittää heidän eroauttamistoimintaansa niin, että se tavoittaisi aiempaa useampia eron läpikäyneitä tai sitä harkitsevia lapsiperheitä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat:

- millainen rooli päiväkodilla on eroauttamisessa
- millaisia haasteita yhteistyövanhemmuuden tukemisessa on
- miten yhteistyövanhemmuuden tukemista voisi kehittää

Tarkempi haastattelurunko lähetetään tutkimukseen osallistuville etukäteen.

Tutkimus tehdään pienryhmähaastatteluina, joissa haastatellaan kahdesta neljään lastentarhanopettajaa kussakin päiväkodissa. Myös yksilöhaastattelu on mahdollinen, mikäli pienryhmää ei saa muodostettua. Haastattelut videoidaan ja nauhoitetaan. Aineisto säilytetään, kunnes opinnäytetyö on valmis eikä sitä jaeta ulkopuolisille. Opinnäytetyön valmistuttua äänitteet, videot sekä litteroitu materiaali tuhoetaan. Opinnäytetyön valmistuttua, se on luettavissa Theseus-julkaisuarkistossa. Lähetämme valmiin opinnäytetyön myös sähköisesti tutkimukseen osallistuville.

Toivottavasti opinnäytetyömme aihe herätti teissä mielenkiintoa ja innostuksen osallistua tutkimukseemme. Jos teillä heräsi kysymyksiä tutkimukseen liittyen, vastaamme niihin mielellämme.

Ystävällisin terveisin

Tanja Mäki ja Suvi Soikka

Liite 2. Teemahaastattelun haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

TAUSTATIEDOT

- Koulutustausta
- Työvuodet
- Onko ryhmässänne/päiväkodissa lapsia, joiden vanhemmat ovat eronneet?
- Onko kokemusta eroperheiden kanssa työskentelystä?
- Onko yhteistyövanhemmuus terminä entuudestaan tuttu?

TEEMA 1: VANHEMPIEN VÄLINEN YHTEISTYÖKYKY

- Mikä merkitys yhteistyövanhemmuudella on lapsen hyvinvoinnille?
- Millaisia kokemuksia lasten vanhempien välisestä yhteistyövanhemmuudesta on?
- Millaiset asiat vaikuttavat vanhempien välisen yhteistyön muodostumiseen eron jälkeen?
- Millaisen roolin lastentarhanopettajan kuuluu ottaa eroperheiden kanssa? Vanhemmat vs. lapset
- Jos vanhemmille lisättäisiin tietoa yhteistyövanhemmuudesta, lisääntyisikö se?

TEEMA 2: LASTENTARHANOPETTAJIEN ANTAMA TUKI

- Millaisia asioita hyvä kasvatusyhteistyö sisältää? Kuinka kiireellisessä arjessa saa muodostettua luottamussuhteen vanhempiin?
- Millainen merkitys kasvatusyhteistyöllä on yhteistyövanhemmuuden tukemisessa?
- Kuinka tuet yhteistyövanhemmuutta?
- Millainen merkitys lastentarhanopettajalla/päiväkotiympäristöllä on eroauttamisessa?
- Millaiset resurssit (aika, työntekijöiden määrä, ryhmien koko tms.) yhteistyövanhemmuuden tukemiselle on? Millaisissa tilanteissa tuen antaminen on

mahdollista? Onko mahdollisuuksia järjestää perheille tavallista enemmän aikaa, jos perhe vaikuttaa sitä tarvitsevan?

- Millaiseksi koet oman osaamisesi yhteistyövanhemmuuden tukemisessa? Millaista osaamista sait koulusta? Oletko käynyt aiheeseen liittyviä koulutuksia?

TEEMA 3: YHTEISTYÖVANHEMMUUDEN TOTEUTUMISEN JA SEN TUKEMISEN

HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

- Millaisia haasteita yhteistyövanhemmuuden tukemisessa päiväkodissa on?
- Kuinka vanhemmat ottavat vastaan päiväkodissa annettavan tuen?
- Voisitko ajatella keskustelevasi yhteistyövanhemmuudesta perheiden kanssa?
- Koetko antamasi tuen riittäväksi? Millaista tukea tai tietoa toivoisit saavasi yhteistyövanhemmuuden tukemiseen?
- Millaista yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa tehdään? Toivoisitko enemmän yhteistyötä?
- Millaisia eroperheille suunnattuja palveluja tiedät? Onko Keski-Suomen ensi- ja turvakodin eropalvelut tuttuja?

Liite 3. Suostumuslomake

**KIRJALLINEN SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖN
HAASTATTELUTUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA**

Osallistun vapaaehtoisesti Tanja Mäen ja Suvi Soikan opinnäytetyön haastattelututkimukseen, jonka aiheena on yhteistyövanhemmuuden tukeminen päiväkodeissa. Olen saanut tutkimuksesta tietoa etukäteen tiedostaen opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen. Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Tiedostan, että tutkimuksen perustuessa vapaaehtoisuuteen, voin halutessani keskeyttää haastattelun milloin tahansa.

Suostun siihen, että haastattelutilanne nauhoitetaan ja kuvataan. Haastattelusta saatua aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen. Tutkimuksen tekijät säilyttävät aineistoa luottamuksellisesti, kunnes se hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Henkilöllisyyteni ei ole tunnistettavissa valmiista opinnäytetyöstä.

Paikka: _____ Päiväys: _____

Tutkimukseen osallistujan allekirjoitus:

_____

Nimenselvennys:

_____

Kyseistä suostumuslomaketta on tehty kaksi kappaletta. Toinen jää haastateltavalle, ja toinen tutkimuksen tekijöille Tanja Mäelle ja Suvi Soikalle.